

Rychta charvatecká.

Charvatce.

Jméno vsi, totožné s názvem mocného kmene slovanského Charvatů, kteří v krajinách těchto druhdy seděli, svědčí ne-li o významu, tož alespoň o značném stáří vesnice. Proto dosti divno, že ani ve 13. století o ní zpráv není.

L. 1382 připomíná se Arnošt z Charvatec.¹⁾ Jeho příbuzným byl Rudolf z Charvatec, jenž r. 1384 prodal tu statek dvěma vladykám.²⁾ Jimi míněni zajisté Čáslav Chod z Charvatec a Tomík z Charvatec, oba dobrodinci kostela rejšického.³⁾ Onen jmenuje se r. 1402, tento zemřel r. 1407, učiniv dříve poslední pořizování. Nástupci jeho Jan Tlach z Charvatec a Jan z Valečova, seděním na Křinci, dosti učinili kšaftu Tomíkovu, věnovavše na mše fundální za duši jeho plat na lidech v Kosořicích.⁴⁾

Jiný vladyka charvatecký, Václav ze Sukorad, byl patronem kostela sýcínského a r. 1417 pukrabím na Toušeni, ve službě pánů z Michalovic. Jako pán jeho zůstal Václav, jenž se psával krátce z Charvatec, víře katolické věren a tím již stal se protivníkem kališníků. Proto statky jeho byly as v téměř čase co Týnec utraquisty obsazeny, a ještě r. 1425 hrubě k nim se nemohlo.

S Václavem Sukoradským snad současně byl na Charvatcích Ješek, o němž neví se více, leč že sněmoval také r. 1440 v Nymburce.⁶⁾

¹⁾ DD. 13. f. 26.

²⁾ Tamtéž f. 31.

³⁾ Lib. erect. V. 46., 153.

⁴⁾ Tamtéž V. 741.

⁵⁾ Arch. bolesl. — Lib. conf. IX. 100.

⁶⁾ Arch. Č. I. 249.

Po delší přestávce objevují se Charvatce v majetku Jaroslava ze Šelmberka a Kosti, téhož, jenž držel Vinařice; ten prodal dávno před shořením desk (1541) tvrz, dvůr a ves Charvatce a ves Jablkynice s podacím kostelním Fridrichovi, purkrabí z Donína za 3000 kop gr. č.¹⁾ Fridrich zkoupil za svého života i jiné vsi v okolí, jež po jeho smrti r. 1548, mimo dvůr ve Všejanech druhé manželce Fridrichově Anně z Harasova v dědictví ponechaný, spadly všechny na syna Jana.²⁾

Když chtěl bezdětný Jan statky prodávati, musil si opatřiti dříve svolení bratra Jindřicha purkrabí z Donína na Benátkách, nápadníka svého. Potom, roku 1555, prodal zboží Charvatecké (Charvatce, Jabkenice, Rejšice, Chudíř a části vsí Kosořic, Němčic a Bratronic) Anně z Vartemberka, manželce Jindřicha z Valdšteina,³⁾ a bratr Jindřich dal plnou moc Jiříkovi z Finšteina, aby směl zápis na Charvatce, Anně z Vartemberka svědčící, jeho jménem v desky zemské vložiti.⁴⁾ Od té doby patřily Charvatce vždy k Dobrovici.

Tvrz zdejší za Fridricha z Donína zašla. V době poručenské vlády nad syny Jindřicha z Valdšteina bydlil tu ve dvoře úředník či správce panství Václav Kvasejovský z Kvasejovic. Dvůr ten vyhořel v den sv. Jakuba, t. j. 27. července r. 1626., byv zapálen bleskem.⁵⁾ R. 1638 byl při něm ovčín a 4 ohrady pro pasení dobytka; r. 1687 připojeno k němu něco polí od zrušeného dvora ve Smilovicích, takže počítalo se k němu 53 kor. polí dobrých, 299 kor. 2 věrt. prostředních, 369 kor. 1 věrt. špatných; dále 21 korců zahrad, 6126 prov. lesa a louky, jež dávaly as 40 vozů sena, když léto bylo pohodlné.⁶⁾ Hraběnka Eleonora z Valdšteina postavila tu nový spýchar a stodoly. Dřevěné stavení obytné do konce minlého století velice sešlo, protož dal zde postaviti kníže Karel Egon z Fürstenberka nové stavení zděné; práci tu provedli Frant. Křeček, mistr zednický, a Václav Proft, tesař, oba z Dobrovice. Pojezdnému Ant. Štěpánkovi zřízen byl v něm byt ze dvou komor a kuchyňka v síni. Nové, důkladné obydlí na konci dvora vystavěl inženýr Frant. Jungmann, jenž tu byl do r. 1805 pojezdným.⁷⁾

Ves skládala se v 17. století ze sedmi chalup. V nich hospodařili:

¹⁾ DZ. Trh. černý 5. G 30.

²⁾ Kvat Karšteinský 12.

³⁾ DZ. 12. B. 17.

⁴⁾ DZ. Trh. tělný 21.

⁵⁾ Pam. kn. děk. dobrov. str. 17.

⁶⁾ Tabella v archivu zemském: Z rybníků patřily ke dvoru: Německý, Dol., Prostř. a Hoř. Dubnický, Smilovský, Rejšický, Farářský, Jabkenský nový, Malooborní, Mlýnský, Štičí, Hradecký, Vidlák, Křínecký, Chudířský Hoř. a Dol., Doležalka, Syrovátka, Milenka, Stříbrný, Mošna, Polní, Záhumní.

⁷⁾ Farní kniha rejšická 14.—15.

Václav Pulda (20 kor.)
Václav Kovář (20 kor.)
Václav Pavel (Chocholouš) (15 kor.)
Jakub Dobrý (6 kor.)
Martin Myslivec (6 kor.)
Jakub Bartoníček (12 kor.)
Chalupa Lazarovská (8 kor.)
rozbořená a pustá.

Jiřík Pulda (26 kor.)
Matěj Kovář (32 kor.)
Pavel Chocholouš (20 kor.)
Václav Vančura (8 kor.)
Pávek Hybl (7 kor.)
Jan Bartoníček (13 kor.)
Jan Havlík, zvaný Havlíček (8 kor.)

Se jmény některých rodin shledáváme se i r. 1788. Té doby bylo ve vsi 14 čísel, jež vypisují se tímto pořadem:

Frant. Mouchy č. 14. — Obecní dům neb pastouška č. 10. — Václava Kováře č. 11. — Jana Sládka č. 12. — Jana Palečka č. 13. — (Cesta k Chudíři.) — Pavla Chocholouše č. 9. — (Obecní cesta.) — Panská chalupa č. 8. — Panský dvůr č. 7., panský dům neb ovčín, dům pro ovčáka č. 6 — Pavla Kováře č. 5. — Pavla Havlíka č. 4. — Václ. Sedláčka č. 2. — Jiříka Hodbodě č. 3. — Frant. Puldy č. 1. —

Polohy polí byly: 1. Travní, od travní cesty do Chobotu (pole v podstaví, v chobotě). 2. Chobotní, z Chobotu až pod kosořskou cestu (strouha chobotní, zádušní pole rejšická). 3. Stodolní, od kosoř. cesty pod panské stodoly (louka Kvastlovská). 4. Cestní, od panských stodol ke kosoř. cestě. 5. Boží muka, od Božích muk k Rejšicům. 6. Ječná, od obce Rejšické ke vsi. 7. Na obci Charvatské, od obce pod souvar (cesta k Chudíři a na Dubnici, pastviště u Německého ryb., pan. pole Ostrůvek, obecní pole u malého průhona). 8. Souvar, od souvaru k rejš. cestě, která k Chudíři vede (ryb. Německý). 9. Dubnická, od Dubnice k malému průhonu (pole na Dubnici). 10. Průhonní, od mal. průhona pod Květník (pan. pole na Morákovsku (?), průhon na Květnice, pan. louka Mošna, obecní Květnice v stráni, porostlina u Hotovského rybníka). 11. Obecní, od obce Jabkenské k Charvatcům. 12. Charvatská, od Charvatec pod chudíř. cestu u Jabkenic (pastviště Obrázek, ryb. Záhumní, bažantnice jabkenská). 13. Chudíř, od cesty chudířské k písečné jámě (na doubkách). 14. Polní, od pís. jámy na vinici k hruškám (pan. rybník Fárařský). 15. Lesní od černav k cestě ledecké u boru (panský a zádušní les v černavách, ryb. Oujezdecký mezi lesy). 16. V polích Ovčárenských, vedle polí ovčáren. k cestě ledecké (rybníky Ovčárenské Dol., Podvalní, Prostřední a Hoření). 17. Skalní, od cesty ledec. na cestu seletickou u zlatého dubu (panský les). 18. Zlatý dub, od cesty seletické ke strouze na hranici dětenské (panský les). 19. Ve vrbičkách, od strouhy dětenské k cestě seletické na rohu pařezového (panský les Vrbička, ryb. Křínecký v lese ležící, ryb. Vidlák). 20. Prostřední leč, od hráze ryb. Vidláku k cestě ledecké (les Prostřední leč, rybníky: Hradecký, Štičí, Mlýnský, Uhodovský). 21. Tuřec, od ryb. Kříneckého k ryb. Vidláku (les panský Tuřec).

22. Zadní mýto, od chobotu Hradeckého ryb. ke hrázi Mlýnského ryb. (panský les Zadní mýto, pak lesy 9 sousedů z Chudíře).
13. Bažantnice (panská porostlina u Chudíře ležící).

Bystrý pozorovatel sezná, že daleko zašli jsme za Jabkenice — to proto, že Jabkenice a Charvatec měly katastr společný. Budiž tedy, co k Jabkenicům náleží, odlišeno a doplněno polohami, jež při Jabkenicích klademe.

Nynější katastr sloučených obcí Charvatec a Chudíře měří 6,66 km²; ke dvoru allodialnímu patří 396,60 ha pozemků.¹⁾ Samoty jsou tu na Bažantnici a na Pile; tuto vyrábí se nyní vyhlášená slivovice.

Ve vsi bylo r. 1713 83 obyv. v 8 domech,
r. 1843 192 „ v 19 „
r. 1890 352 „ v 29 „

Rychtáři: 1656 Václav Pulda, 1675 Václav Pulda, 1698 Jiř. Pulda.
Starostové spoj. obcí Charvatec-Chudíře: Frt. Hodbod, Jan Malík, Jan Misík, Jan Malík (syn předešlého), Frt. Černý, Fr. Hodbod (syn předešlého), Václav Malík.

Chudíř.

O vsi této zpráv jest po skrovnu; to proto, že bývala dílem statku jiného. Nicméně byli časové, kdy i zde seděli zvláštní vladkyové.

Nejstarší paměti jmenují Zdislava z Chudíře, jenž s bratrem svým Vseslavem ze Solce hájil r. 1323 společně dědictví v Solci a Chudíři proti kanovníkům kostela pražského,²⁾ majícím prae-bendu ve Mcelích.

R. 1398 ukázal Jaroš ze Stránova vladkovi Janovi Chudíři, řečenému z Vince, list s majestátem krále Václava na spolek svědčící, což učinil i Jarošovi z Pěčic a Jandovi z Kocněvsi.³⁾

Konečně r. 1437 Myslibor z Chudíře se Ctiborem Ťavákem z Voděrad a Byšic byl jistcem věnování, které učinil Mstidruh z Dobrovicevsi Anně, manželce Zdislava z Újezda, na tvrzi v Újezdci a vesnicích Újezdě, Vlkavě, Bratronicích a Hněvanovicích.⁴⁾

Později mluví se o Chudíři jen jako o součásti zboží Charvateckého, s nímž r. 1555 připojen jest k Dobrovici.

1) Tittl. Schematismus velkostatků 747.

2) Rel. tab. X. 101.

3) Arch. Č. II. 467.

4) Rel. tab. II. 182.

O vsi, její obyvatelstvu a usedlostech zprávy jsou z doby třicetileté války. Tehdá byly tu statky nynější čísla 1., 5., 13. a 14. a chalupy č. 2., 4., 6. a 12.

Ve statku č. 1. hospodařil Mates Čampr, jemuž přezdívali Čech. R. 1656 převzal statek o 50 korcích Martin Vít. Od r. 1686 v něm stále rodina Baldovská až do tohoto století.

Statek č. 5. [se 60 kor.] sloužil Havranovský; — ve válce byl zničen, tak že zbylo holé místo. R. 1664 založil tu novou živnost Jakub Tesař, chalupník z č. 2., a postoupil jí r. 1678 synu Pavlovi; další majetníci různých jmen, nejdéle byla tu rodina Matějků.

Statek Teplíčkovský č. 13. [80 kor.] byl rozbořený a pustý. Nově postavil r. 1665 Jiřík Kožený; z dalších majitelů jmenujeme sluší Moce a Pelanty.

Největší statek ve vsi, Holečkovský č. 14. [80 kor.], od roku 1639 ležel zcela pustý. Hospodář Matěj Holeček pryč utekl, a vrchnost pozemky „po zpronevěřilém, odběhlém poddaném“ připojila ke dvoru v Charvatcích. R. 1680 prořacováno jest místo a 22 kor. polí Janu Svárovskému; chalupa udržela se v rodině až do tohoto století.

V chalupě č. 2. býval pánem Jan Tchoř, řečený Podruh, jenž za války zmizel. Chalupu ujal r. 1644 Jakub Tesař [15 kor.], r. 1676 Jan Pulda, od r. 1681 stále zde Hořbořové.

Chalupu č. 4. postavil r. 1650 na zahradě Jana Dobrého — Havel Kopupka; majetníci různých jmen, r. 1787 Jiř. Hladík.

V chalupě č. 6. živil se kdysi Václav Sokol — však v časech zlých odběhl; r. 1672 ujal se gruntu Václav Rampas; vystřídali se tu Volfové a členové rodiny Řídkých.

Chalupa č. 12. připsána Václavu Dobrému, jemuž přezdívalo Myška; počítalo se k ní 30 kor. pozemků, byla tedy ve vsi největší. R. 1655 Jakub Havelka, 1686 Jiř. Fadrhons, 1692—1724 Václav a Matěj Pulda, do r. 1752 Mat. Müller, pak Bešíkové zde seděli.

R. 1708 za hejtmana Zobla postaveny nové tři chalupy:

Č. 8. postavil Jakub Hlušička, od r. 1709 nepřetržitě v rodině Potrošovské.

Č. 11. „ Jan Jeřábek, od r. 1713 stále v rodu Kudláčkovském.

Č. 15. „ Jakub Srnaed, od r. 1727 Jelínkové, od r. 1769 Burianové.

Chalupy tyto povstaly na místě vykáceného vrchnostenského lesa, což dosvědčili majetníci r. 1739 na radnici dobrovické. Tu zároveň přiznali, že platí vrchnosti nájem, nevěděli ale, platila-li vrchnost kontribuci. Komisse rektifikační shledala r. 1734, že vrchnost převzala v letech minulých 90 kor. polí selských a z pozemků obecních 30 kor. luk a něco lesa. Sousedé z Chudíře, povolání ke dni 26. října 1735 na kancelář do Dobrovice, totéž potvrdili, však připomenuli, že dostali za to kus panského lesa „k bezpečnému, stálému užívání“, tak že s tím docela jsou spokojeni. „A poněvadž nám“ praví dále, „podle naší vlastní žádosti taková náhrada učiněna byla, proto my i naši potomní dědicové stranu výš jmenovaného lesa, též luk, žádné pohledání výše míti nebudeme a podle skutečné spravedlivé náhrady míti nemůžeme; tím na milostivé vrchnosti naší [obzvláště v ohledu té nám učiněné veliké milosti, za kterouž nejpoddaněji poděkování činíme] stranu těch od slav. Rectificati vystavených nedostatků žádné odpovídání dále pohledáváno býti nemůže, což pro jisté

důvěření a vždy trvajících časy toho, vlastní rukou jména svá jsme podepsali.“¹⁾

Z usedlostí novějších jmenujeme ještě:

Chalupu č. 3., jež postavena Matějem Müllerem na gruntě č. 12. roku 1740; domek č. 7., postavený r. 1766 Matějem Chocholoušem; čís. 9. vdovy Horákové, postavený kol r. 1772, a č. 10., zbudovaný kol r. 1790 od Václava Hybla.

R. 1774 provedeno číslování domů, odtud tedy přibývání gruntů dle čísel popisných lze sledovati. Poznamenáváme, že brzy potom postavena byla pastouška a r. 1789 kovárna.

Katastr z r. 1788 podán při Rejšicích, výměra nynějšího katastru Charvatecko-Chudířského při Charvatcích.

Obyvatelstvo bylo r. 1713 v 11 domech 64 duší,

„ 1843 v 29 „ 202 „

„ 1890 ve 44 „ 273 „

Rychtáři: 1637 Adam Čampr. 1640 Pavel Dobrý. 1662 Martin Vítův. 1735 Matěj Müller (Miller).

Starostové: Viz Charvatce.

Rejšice.

Rejšice, jedna z nejstarších osad v okolí, nazývaná druhdy Rajšice, neměla sice nikdy tvrze, ale byla přece vladyctvím.

R. 1255 seděl tu Milek, jenž svědčil na darovací listině Hostilčině.²⁾ Jako další majitelé vsi připomínají se r. 1364 Jakub a Bonek, bratři z Rejšic a r. 1370 Jakub, řečený Slavata z Rejšic.³⁾ Kolem r. 1390 ujal ves panoš Arnošt z Rejšic, snad syn předešlého; tento dne 28. dubna 1403 daroval 5 kop platu kostelu ve Staré Boleslavi.⁴⁾ Konečně mezi zápisníky na mír zemský kraje boleslavského v Nymburce r. 1440 jmenuje se Bernard z Rejšic.⁵⁾

Právo podací vykonávali zde začasťe vladykové cizí; tito dary a odkazy pamětliví byli kostela, i není pochyby, že měli též nějaké jmění ve vsi.

Brzy po r. 1450 byly Rejšice vlastnictvím pána Dražického, jenž zastavil je Romanovi a Elišce z Lemberka. Roman dal zde

¹⁾ Podepsali: Matěj Miller, rychtář obce Chudířské — Šťastný Balda, nejstarší soused tej obce 75 let starý, Jindřich Moc, soused, a Jakub Hořboř, konšel, na místě všech sousedů ostatních, kteří psáti neumějí. — Orig. v arch. zemském.

²⁾ Regesta II. 1222.

³⁾ Lib. conf. — Viz též při správě duchovní.

⁴⁾ Lib. erect. XIII. 286.

⁵⁾ Arch. Č. I. 250.

udělali nákladem svým rybníček i zahumenici a postavil též dvě chalupy ovčácké a ratajské. Když chtěl později Jan Stránovský mocí vyvésti paní Elišku a sirotka z jich držení, povstala z toho dlouhá rozepře. Jan tvrdil, že je zboží to jeho dědictvím, čemuž odpírala Eliška, právíc, že ona a nebožtík Roman v zástavě je měli, i vedla za svědka Alše z Hostinného, že jest při tom byl, když jí Dražický Rejšic a při tom obojích chalup, rybníčku a zahumenice postupoval. Soud pak 18. listopadu 1491 rozhodl, že má Jan zboží ve dvou nedělích vrátiti.¹⁾

Později objevují se Rejšice v rukou Bedřicha, purkrabí z Donína, jenž buď je koupil, když seděl na Kostomlatech a Milovicích, aneb získal r. 1512 zároveň s Dražicemi. Od syna Jana drženy jsou po r. 1549 ke statku Charvateckému a s tímto r. 1555 prodány Anně z Vartemberka k Dobrovici.

Správa duchovní.

Nejstarší zpráva o chrámu Páně rejšickém spadá do časů arcibiskupa Arnošta z Pardubic, kdy též kostel jmenuje se mezi farními.

Právě byl tu farářem Hereš, jenž zemřel koncem r. 1363. Po něm přišel do Rejšic počátkem ledna r. 1364 z Přaslavic kněz Zdeněk a spravoval faru po celý rok zatímně; teprv dne 29. pros. t. r. bratřími Jakubem a Bonkem z Rejšic praesentován, v beneficium plebanem luštěnickým jest uveden.²⁾ Také Zdeněk nalezl zde po šestiletém působení věčný odpočinek, a Jakub, řečený Slavata z Rejšic, usadil na jeho místo r. 1370 Svatoslava či Svacha ze Soběslavi.³⁾ Svach odvedl r. 1384 z fary 24 grošů pololetního desátku; vzdal se brzy potom, právě když byl patronem kostela Zdeněk ze Štěpánic. Tento podal sem r. 1385 Martina, kaplana ze Štěpánic.⁴⁾ Martin r. 1391 změnil místo s Mikulášem, farářem luštěnickým, k čemuž oba patroni, panoš Arnošt z Rejšic a Vilém ze Zvířetic, dali svolení.⁵⁾ Mikuláš působil zde dlouho. R. 1394 jako exekutor uváděl do Jabkenic kněze Jana, r. 1395 do Luštěnic Jindřicha a následujícího roku tamtéž Mikuláše, děkana kaple Karlišteinské.⁶⁾ Posléz se svolením patrona Petra Hoského z Lomnice vyměnil si r. 1417 místo s Petrem, farářem v Krušině, na patronátě Jindřicha Berky Jestřebského.⁷⁾ Petr byl z katolických farářů v řadě posledním.

¹⁾ Arch. Č. X. 448.

²⁾ Lib. conf. I. b. 34., 38.

³⁾ Tamtéž II. 26.

⁴⁾ Lib. conf. III. IV. 174.

⁵⁾ Tamtéž V. 65.

⁶⁾ Tamtéž V. 193., 212., 273.

⁷⁾ Tamtéž VII. 239.

Faráři tito měli slušné příjmy, které dary okolního panstva ještě jsou rozmnožovány.

L. 1388 daroval Havel Veliký z Újezdce kostelu rejšickému na záduší otcovo, bratří a jiných přátel svých plat ve Smilovicích; platíval jej prve jeden poddaný k statku Újezdeckému, potom tedy k faře rejšické.¹⁾ Příkladu Havlova následovaly choť Eliška a dcera Anna, provdaná za Mikuláše z Maštova, darovavše 4. října 1393 témuž kostelu plat na lidech v Újezdci.²⁾ Pozdější majitel Újezdce Jan Zejka ze Sovojovic postavil se též mezi dobrodince kostela, pojistiv plebanu Mikuláši a jeho nástupcům 30 gr. platu ročního.³⁾

Za Újezdskými nezůstala vrchnost Charvatecká. R. 1402 dal Čáslav Chod z Charvatec kostelu almužnu,⁴⁾ a když r. 1407 zemřel zde Tomík, dědici dle odkazu věnovali kostelu kopy gr. ročního platu na lidech v Kosořicích někdy Tomíkových. Za to měl pleban Mikuláš a nástupci jeho slaviti dvě anniversaria v octav sv. Jiří a sv. Havla, vigilie 9. ledna, na zítří mši zpívanou a dvě tiché mše za duši Tomíkovu.⁵⁾

Od husitských válek byly i Rejšice kališnické, jmen farářů ale nikde jsme nenalezli. Jelikož nedá se ani při nedostatku kněží mysliti, že by neobsazeným zůstalo beneficium tak hojně nadané, možno míti za jisté, že patronové dávali zde přísluhovati kněžím jinde na panství jejich usazeným, jakž toho dopouštěli Jindřich i Henyk z Valdšteina; za jejich panování spravoval faru rejšickou farář z Dobrovice.

Z Rejšic plynul největší příjem farářům dobrovickým, protož po návratu k víře katolické spůsobil pan Adam z Valdšteina, jsa zvláštním příznivcem kostela zdejšího, že jediný správce duchovní na panství, ačkoli v Dobrovici sídlil, installován jest ke kostelu rejšickému. Takovým způsobem byli ve správu duchovní dosazeni všichni faráři dobrovičtí až do Tomana.

K farnosti rejšické patřil farní kostel v Rejšicích, filiální v Dobrovici, Sýcině, Týnci, Semčicích, Žerčicích a Jabkenicích.⁶⁾ Ke kostelu sv. Jiljí počítaly se osady: Rejšice, Charvatce, Chudíř, Smilovice, Hrubý Újezd a Kosořice.

Záduší rejšické mělo r. 1708 v pokladně 92 zl. 18 kr., jiných peněz hotových 106 zl. 35 kr., vrchnosti půjčených 377 zl. 11 kr. a na gruntech pojištěných 302 zl. 29 kr.; dále šest kop záhonů polí, sedm kusů a dvě louky.⁷⁾ — Jedna louka, ležící u plotu staré bažantnice, se svolením pražské konsistoře r. 1724

¹⁾ Lib. erect. XII. 24.

²⁾ Tamtéž XII. 95.

³⁾ Tamtéž V. 616.

⁴⁾ Tamtéž V. 46.

⁵⁾ Lib. erect. VII. 741.

⁶⁾ Duchovní příznávací tab. v arch. zemském. Orig.

⁷⁾ Arch. arcibiskupský. Parochialia D. et E. Orig.

postoupena vrchnosti a připojena k bažantnici; k faře přidělen za to kus panské louky.¹⁾

Stará fara stála na místě čísla 19. Bylo prý to stavení dřevěné s pavlačí do dvora, chatrné, na rozboření; při něm dřevěná stodola a stáje pro dobytek, zahrada výměry ½ měřice za stodolou a menší zahrádka u stavení.²⁾

Faráři dobrovičtí tuto faru pronajímali za jistý plat roční. R. 1588 seděl v ní Matouš, jenž dříve v Chudíři býval a z Bolešlavi pro dluhy byl upomínán;³⁾ r. 1682 zapsán jest v matrice dobrovické Jan Ulmon, podruh z fary rejšické.⁴⁾

R. 1730 [dle Schallerovy Topografie r. 1732] dne 10. srpna vyšel z fary oheň, který brzy na všechny strany se rozšířil a zničil kostel (mimo presbyter), zvonici, faru i celou ves.⁵⁾ Po tomto požáru rozhodla se vrchnost žádati pro Rejšice fundovaného kaplana, aby v místě trval, jsa jinak podřízen dobrovickému faráři; proto když stavěla se nová fara, pomýšlelo se toliko na obydlí duchovního. Brzy však vrchnost úmysl svůj změnila, přičinila se o to, že Rejšice zcela byly od Dobrovice odloučeny, a při faře postaveny pak budovy hospodářské.⁶⁾

K nové faře dosazen r. 1736 Ferdinand Formánek, starší kaplan z Petrovic u Rakovníka, rodák Třeboňský. První služby Boží vykonal v neděli devítník, t. j. 29. ledna.⁷⁾ Za něho vypo-máhal zde časem piarista P. Viktorin z Kosmonos, později působil zde pater missionář Johannes Rayman z řádu tovaryšstva Ježíšova, o němž více v děj. Dobrovice.⁸⁾

Nástupcem Formánkových byl Jan Pivoňka, Klatovan, dříve kaplan residentialis v Nižboru u Křivoklátu. V díle misijnářském pokračoval za něho jezuita P. Pan Pluth, potom až do smrti Pivoňkovy r. 1767 kaplanoval tu Karel Kollářovský.⁹⁾

Třetí farář, Karel Herwig ze Žatce, spravoval faru zdejší v l. 1767—1783. Byl kaplanem v Černoušku a Kněžovsi, v Dobrovici fundacním, na Křivoklátě residenciálním a posléz farářem ve Zbečně. V Rejšicích mívával k výpomoci některého patera mi-

1) Lib. memor. benef. dec. dobrov.

2) Duch. příznávací tabella vikáře Neradiusa v arch. zemském.

3) Notulář listův poselacích z r. 1589.

4) Matr. z r. 1673 f. 59.

5) To prý farář Toman vystrojil zde na faře oběd ku počtě kaplana svého Vavřince Violy, k němuž byli pozváni úředníci z Dobrovice. [Farní kn. rejš. 2.] Dobrovický kronikář vypisuje nešťastnou příhodu takto: „Ves shořela do gruntu, též kostel, fara a v bažantnici chalupa myslivcova. Od velkého plamene, který za jednu hodinu celou ves i se starým kostelem zachvátil, voda v kalech se vařila, a lidé k bránění a k vynášení přístupu neměli. [Arch. dobrovický 13. E. 220.]

6) Farní kniha pam. str. 5.

7) Arch. dobrovický 13. E. 218.

8) Pam. kniha fary rejšické 6. a 7.

9) Tamtéž 8. a 13.

noritu, nejčastěji P. Bonaventuru Alexia, potom kooperátora Vavřince Příhodu ze Sobotky.

Po Herwigovi krátký čas byl farářem Karel Kollářovský z Benátek, dříve kaplan zdejší, pak dobrovický a loučeňský. Kaplanem měl Josefa Ziegelheima, kterýž brzy, nespokojen se stavem svým, pryč odešel. Kollářovský jsa trvale churav, přál si býti přeložen do Nižboru, kde na malé osadě byli dva kaplaní, i resignoval na místo v Rejšicích.

Brzy na to praesentován sem kaplan z Nižboru Josef Řeháček, někdejší kaplan všejanský, však o Kollářovského postaráno nebylo. Týž i dále prodléval v Rejšicích; mši sv. četl jen v neděli a ve svátek a živ byl přes 2 léta z toho, co mu farář Řeháček daroval. Teprv když kanovník Václav Heller jako kommissař litoměřického biskupa Arnošta z Valdšteina fary od arcidioecese k Litoměřicům přidělené prohlížel, všimnul si starého faráře, vymohl mu 200 zl. roční pense, načež Kollářovský do Domousnic se odstěhoval.

Řeháček, jak nástupce jeho dí, byl muž dobrý a učený. Na-shromáždív dosti knih, tyto faře odkázal. R 1804 ranila ho mrtvice, odkudž ubohý muž po 2 léta na řeči trpěl, až dne 28. října 1806 zbavila ho dalšího trápení smrt.

Až do této doby byl zde P. Frant. Láska již 21 let kaplanem, farářem jmenován však Dominik Pittermann, localista ze Žerčic. Láska obdržel v Žerčicích administraci, o localii však nežádal, nýbrž vrátil se po 9 měsících do Rejšic, kde byl v nepřítomnosti jeho vypo-máhal P. Václav Malý, pens. polní kaplan, bydlící v Dobrovici.

Pittermann přistěhoval se do Rejšic 4. února 1807 a installo-ván byl vikářem V. Beránkem druhé neděle po velikonocích. Přítomni byli P. Ant. Preitenberger, první sekretář, c. k. komissář normálních škol, a druhý sekretář Jan Pavlík, farář ze Strenic, z úřednictva Viktorin David vrchní, Ant. Beer důchodní a Jan Fritsch, justiciár. Pittermann, jehož jako sběratele starých pamětí vysoce ceníme, byl již starcem, když uvázal se ve faru zdejší, a zemřel zde 3. října 1819.

Administraci vedl kaplan Josef Stěhule do února r. 1820, kdy uveden farář Josef Hoffmann. Tento odešel r. 1843 do Dobrovice a místo něho nastoupil Matěj Dobrohlav. Však též Dobrohlav přešel r. 1845 do Dobrovice, učiniv místo Jos. Janatkovi. Installaci vykonal vikář Jan Durdík, kterýž uváděl i následujícího faráře Frant. Pfeiffra r. 1849. Tento byl knězem 65 let; dne 1. září 1889 dán na odpočinek přestěhoval se do čí. 2. v Rejšicích, kde zemřel 27. ledna 1890, dočkav se vzácného věku bez mála 90 let.

Faru spravoval jako administrator P. Štěpán Štastný, bývalý kaplan dobrovický, jenž odtud dostal se na Loučeň. Z Loučeň přišel sem nynější správce duchovní P. Frant. Dvořák.

Kaplany zde byli: do r. 1849 Fr. Černohouz, Jan Jíra, Ant. Zuman, Fr. Kramář; 1849—1865 Fr. Krajský, —1866 Václ. Bárta, —1868 Frt. Hauser, —1874 Frt. Dvořák, —1876 Frt. Patočka, —1889 Štěpán Blažek (od r. 1886 admin. in spirit.), 1890—1891 Frt. Polák, —1894 Ferdinand Cvejn, od 12. dubna 1894 Jan Koppa.

R. 1787 za faráře Řeháčka připojeny k farnosti zdejší Bratronice od Všejan; naproti tomu ves Chudíř připadla k localii v Loučení. R. 1862 podobalo se, že se osada zdejší zmenší o Jabkenice, neboť tamní osadníci chtěli mítí faru v místě. Když však měli přiznati, čím by přispívati chtěli, vzali žádost zpět. Jiné žádosti Jabkenických, by záduší samo platilo za dovoz kněže k službám Božím do Jabkenic, bylo dne 3. února 1863 vyhověno. R. 1866 zuřila na kollatuře cholera v Kosořicích, Charvatcích a Jabkenicích; podlehl jí 75 osob.¹⁾

Chrá m Pán ě.

Původní kostel sv. Aegida stával na hřbitově. Posud zachovalo se z něho kněžiště, jehož ponurými klenbami vané příchozímu vstříc tajemná báj zašlé minulosti. Zříme v něm jedno travée a v závěru pět stran pravidel. osmiúhelníku. Klenba vyznačuje se silně profilovanými žebry; tyto scházejí se v kruhovitém svorníku, jsou však bez konsol. Přidaná část stavby rozšiřuje sice značně vnitřní prostor, jinak jest ale bez ceny.

Dle zápisu v pam. knize děk. dobrovického posvěcen byl r. 1330 nový velký oltář v kostele tomto od Přibislava, biskupa lateránského, a uloženy v něm ostatky sv. Bartoloměje, Václava, Juliány a j.²⁾ Za 30leté války byl chrám i velký oltář porušen. Potom teprv dostal se na oltář obraz sv. Jiljí, malovaný rukou neumělou. Cennější je obraz zavěšený na stěně presbyteře a představující portrait pána neb kněze. Na obraze psáno:

52 roku věku svého
1622.

Může to býti podobizna Viktorina Vrbenského, bývalého faráře v Rožďalovicích, jenž v Dobrovici v pobělohorské době bydlil a dle svědectví Borboniova tamtéž r. 1622 zemřel, maje věku přes 50 let.

Pan Henyk z Valdšteina daroval sem ke kostelu bibli, kterou mívali při sobě faráři dobrovičtí; kostelník rejšický uvádí ji v inventáři ještě r. 1693. Tamtéž vzpomenu i velké křtitelnice cínové z r. 1639, již zříme nyní v chrámu sv. Jana Nepomuckého. Na ní jest na jedné straně znázorněno umučení Páně

¹⁾ Užito hojně pam. knihy fary rejšické.

²⁾ Zpráva tato nezdá se býti autentická.

s Maríí a Janem pod křížem, na druhé straně křest Kristův v řece Jordánu a na třetí straně nápis velkou latinkou:

Tato : krztitedlnice : slyta : gest : na žadost : a na pamatku : Giřika Balczarowyho : z Reyšic.
nakladem : Weronyly manželky : a Ewy : dcery : geho : zpusobiz to Pan Buh : aby : ke czti a slawe Boži : a k rozssirzei czyrkwy : swate : užiwana : byti : mohla. 1639

Nedaleko chrámu sv. Jiljí stávala na místě nyn. č. 4. dřevěná zvonice, v níž zavěšeny bývaly zvony: větší sv. Aegida, menší sv. Josefa a nejmenší bezejmenný, ze všech nejstaší. Zvonice vzala za své při požáru r. 1730, zvony se ale zachovaly a přeneseny jsou do věže nového chrámu.

Chrá m sv. Jana Nepomuckého postaven péčí vrchnosti Valdšteinské v letech 1732—1735, tedy nedlouho po svatořečení jmenovaného světce. Pro chrám zvoleno místo na obci, za něž dostala obec louku pod prostředním rybníkem Dubnickým. Stavbu vedli Jiřík Sovenský z Dobrovice a Václav Svačina, tesař z Jabkenic. Základní kámen položen do oltáře na stranu evangelijní, když již zdi byly vyhnány a kostel prejzy pokryt. Kámen posvětil farář Toman v přítomnosti vrchnosti, Ant. Rotta, ředitele panství, a Václava Thustého, hejtmána dobrovického. Hraběnka Eleonora i dcera její Marie Anna ozdobnou lžící zednickou malty do základu vhodily, a když již kámen usazen, naň prý postavili skříňku stříbrnou v dubově uzavřenou „s třemi obrazy tváře vytlačenými: pana hraběte, paní vdovy a dcery“, což provázeno hlaholem trub a bubnů. Potom obdarování jsou mistrem zednickým tři chlapi, aby na slavnost pamatovali a o ní potomkům vypravovali.¹⁾

Kostel posvětil vikář sobotecký Antonín Petr baron Příchovský²⁾ v den svatojanský dne 16. května 1735. Slavnostní kázání měl Karel Poněšický, residenční kaplan loučeňský, přítomny byly hraběnka Eleonora s dcerou.³⁾

Chrá m v původní podobě nedlouho trval. Brzy počaly se jevit ve zdech trhliny, klenutí hrozilo sesutím. Oprava svěřena Frant. Jungmannovi, vrchnost. inženýru v Charvatcích bydlícímu, kterýž střechu, klenutí i vížku sanktusníkovou snesl, hlavní zdi kleštěmi stáhl a vůbec celou renovaci v l. 1797—1798 provedl. Do plechové bání vloženy byly paměti fary zdejší, sepsané farářem Řeháčkem.⁴⁾

¹⁾ První byl syn kantora zdejšího Maršička — potomní kantor v Žerčicích; druhý hoch byl z Dobrovice — třetí, synek rolnický Jan Klíma z Rejšic, jenž dostal též truhlík s vápnem. — Pam. kn. farní rejš. 4.

²⁾ Stal se biskupem v Králové Hradci a r. 1764 arcibiskupem pražským.

³⁾ Pam. kn. fary rejš. 4.—5.

⁴⁾ Tamtéž 14—15.

Posledně opraven byl kostel důkladněji r. 1885 a znovu posvěcen 25. října t. r. vikářem Janem Hrušou z Bezna.

V kostele bývaly do nedávna tři oltáře: hlavní, sv. Jana Nepom. se sochami sv. Isidora a sv. Vincence, vedlejší Panny Marie a sv. Aloisia. Zcela nový jest oltář sv. Rodiny se sochami sv. Václava a sv. Veroniky, zřízený nákladem nynějšího faráře P. Frant. Dvořáka r. 1896. Zároveň druhé dva oltáře pobočné obdržely nové obrazy — staré zavěšeny jsou na zeď, kde místo své mají ještě obrazy: sv. Antonína, Korunování P. Marie, Srdce Ježíšova, Srdce P. Marie, Maří Magdaleny a Jarolima; poslední dva jsou nejcennější:

Varhany, původně do nového chrámu dodané, do konce min. století velice sešly, i dány sem k žádosti faráře Pittermanna nové r. 1808.¹⁾

Ve věži kostela visí tři zvony ze shořelé zvonice sem přenesené. Z ozdob a vysvětlujících nápisů na jisto lze souditi, že nejstarší daroval sem Fridrich z Donína, druhé dva Adam z Valdšteina.

Na prvním, největším, vystupuje v popředí P. Maria s Jezulátkem, níže znaky Valdšteinský a Žerotinský a nad těmito monogram:

A. Z. W. A. E. W. R. Z. Z.²⁾

Dole při okraji čteme jméno zvonařovo: Adalberti Arnold H. M. G.³⁾ — a na straně protější jako pokračování letopočet MDCXXXV (1635). Protějškem uvedeného obrazu zde jest relief Spasitele na kříži, pod nímž Matka bolestná a miláček Páně.

Druhý zvon bez nápisův zdobí relief P. Marie. Ozdobný pás při hořejším okraji prozrazuje, že zvon slit byl od téhož mistra jako předešlý.

Na třetím, malém zvonu při hořejším okraji psáno stručně: MDXXXXVII slit gest v Hradci.

Hřbitov při chrámu sv. Jiljí sloužil účelu svému od dob nejstarších. Vedle osadníků našli zde věčný odpočinek v časích dávno minulých mnozí členové drobné šlechty okolní, za něž se

¹⁾ P. Dominik vypravuje o tom svým způsobem: „R. 1808 složil na Loučení farář Pittermann svůj kompliment jemnost pánu de Steinegg a mezi jiným prosil o nově varhany aneb nějaký příspěvek na ně. Představil ten pěkný kostel a řekl: „Když budou varhany, rád v Rejšicích umru.“ Nad tím se pán de Steinegg zasmál a řekl: „Budou tam varhany, milý Dominiku!“ O nich se potom žádný nezmínil, až v oktobru do Rejšic přijel pan Steinegg, do Prahy aby dvě fůry jely pro varhany a s kočářem rychtář Václ. Klíma pro varhanáře. A na ty varhany se již hrálo na Všecky Svaté. To byla radost od lidí!“ — Far. kn. 11.

²⁾ Adam z Valdšteina a Eliška Waldšteinská, rozená z Žerotína.

³⁾ Vojtěch Arnold ulil mne.

tu fundační mše sloužily. Bývaly zde také náhrobní kameny, Bůh sám ví však, kam přišly a jak s nimi naloženo. Nedávno vykopán jest jeden na hřbitově — tím vzácnější, že na něm byl erb vladků Sokolovských — štít podoby břečtanového listu s dvěma kříži a půlměsícem rohy svými dolů obráceným uprostřed — jinak dosti neznámý. Kámen obětován manželce úředníka jednoho na Újezdci, jakž svědčí nápis sám:

Letha Po s. Panie Dorotě umrzela urozena
Pani Dorota Sokolowska z sokolowa manzelka
urozené Pana Jana Hausfelbergera z Hausfelberku a
v Ougezdtzy a tuto gest pochowana.

Nalezený kámen byl r. 1897 zazděn do kamenné kapličky sv. Anny, stojící u farského pole při cestě od Rejšic ke Kosořicům. Na témž místě stávala za starých časů socha sv. Isidora. Farář Pivoňka dal zde postaviti sochu sv. Anny, která za faráře Řeháčka všecka sešla byla odstraněna. Dominik Pitterman pořídil nákladem svým a souseda Jana Puldy, jenž tu měl poblíž pole, po 19 letech sošku dřevěnou, již sám o neděli křížové r. 1811 posvětil.

Škola.

Škola byla v Rejšicích již v 17. století; z doby té dá se sledovati posloupnost kantorů nepřetržitě.

Dne 28. octobru 1692 přišel na faru do Dobrovice Václav Hubač, kantor z Rejšic, aby pokřtiti dal synka, jehož mu darovala manželka Dorota; šťastný otec zvolil proň jméno dosti nezvyklé: „Gottfried“ zapsali do matriky farní, doma kdo ví jak chlapci říkali.¹⁾

Hubač v Rejšicích dlouho se nezdržel, neboť r. 1698 byl již na jeho místě Jiřík Doubrava.²⁾

A v necelých desíti letech zase tu jiný kantor, Václav Pražák, jenž připomíná se r. 1708.³⁾

Po něm byla za dlouhá léta jakoby v držení školy kantorská rodina Maršíčků. První z nich, Matěj Maršíček, viděl záhubu vsi r. 1730 i stavbu kostela; poslední, Václav (ne-li František) Maršíček odstěhoval se r. 1788 do Žerčic.⁴⁾

Školy odchodem Maršíčkovým uprazdněně ujal se Václav Louda, dříve varhaník v klášteře na Bezdězi. Jako varhaník užíval zde 17 měřic polí zádušních, dostával od záduší 53 zl. 38 kr. hotových peněz a 6 sáhů dříví; štola vynášela as 18 zl.,

¹⁾ Matrika z r. 1673 str. 209. — v arch. děkan. v Dobroviči.

²⁾ Tamtéž 299.

³⁾ Tamtéž 594.

⁴⁾ Pam. kniha farní v Rejšicích.

⁵⁾ Pam. kniha školy v Rejšicích.

koleda 9 zl. Jako učitel bral 42 zl. školného a od občanů 40 bochníků chleba. R. 1823 byl mu pomocníkem Ant. Mudroch.¹⁾ Po smrti Loudově stal se učitelem v Rejšvicích Václav Popper a r. 1847 Frant. Jiránek.

Louda učil z počátku ve staré budově školní, majetku to zádušním. Poněvadž r. 1792 postavena nová škola, prodáno dne 8. května 1793 ve veřejné dražbě staré stavení „se vším, co hřebem přibito a hlinou zamazáno, též s placem kterého prv kantor užíval a který se bude moci ohraditi,“ Václavu Doležalovi za 151 zl. Koupěný domek stal se emfyteusí — převzal nový majitel povinnost roboty vykonávati a jménem činže každého roku při sv. Jiří 45 kr. k záduší a při sv. Havle 45 kr. k obci platiti.²⁾

Do nové školy této r. 1810 mělo choditi 178 žáků; pilně chodilo jich 58, jen tak někdy 51, nikdy 69. Když zřízena byla r. 1812 škola v Jabkenicích, žactva ovšem ubylo.³⁾

Za nových zákonů školních prohlášena škola rejšvicá za jednotřídní, však již r. 1873 zřízena třída druhá a r. 1879 třída třetí. V posledním desetiletí bylo každého roku žáků na půl třetího sta.

Nynější budova školní postavena byla r. 1878. Než se tak stalo, byla od r. 1873 jedna třída v nájmu, totiž v chalupě čís. 5. V budově brzy objevila se houba; proto r. 1880 obnovena část podlahy v 1. třídě, r. 1890 v celém přízemku. R. 1897 musily se přestavěti stropy a následujícího roku položeny zase v přízemí nové podlahy.

Školu spravoval do r. 1880 Frant. Jiránek, odtud nynější řídící učitel Antonín Malina.

Učitelé: Frant. Tauc r. 1880. Otakar Ulman do r. 1881. Konrád Rokos 1881. Jarmila Kodymová do r. 1882. Anna Černá do r. 1885. Od té doby Jan Zeman posud.

Podučitelé: Ant. Šetřil 1873—74. Václav Šelbický do r. 1878. Frant. Maruška do r. 1882. Jan Zeman do r. 1885. Václav Stolín do r. 1892. Marie Zalabáková 1892. Ferd. Mačenka do r. 1895. Ant. Vorreith do r. 1897. Odtud Ferdinand Švankmajer.⁴⁾

Vesnice — obyvatelstvo.

Koncem 16. stol. bylo v Rejšvicích 7 usedlostí a fara, v níž bydlil podruh. Na podruha Matouše a hospodáře Jana Tkadlce žalovali r. 1588—89 Boleslavští, purkmistr a konšelé, úředníku panskému Václavu Kvasejovskému, že dlužní jsou za sukna sou-

¹⁾ Vaněk. Okres mladoboleslavský 163.

²⁾ Emfyteutická kniha kontraktů č. 3289. v arch. zemském.

³⁾ Vaněk. Okres mladobol.

⁴⁾ Dle poznámek p. říd. Malinou laskavě zaslanych.

sedům boleslavským.¹⁾ R. 1599 upomínali krčmáře Jakuba Synkova k ruce konváře Matyáše Mělnického.²⁾

Za války třicetileté navštěvovali ves často soldati, kteří zvláště r. 1640 nevázaně si vedli a 4 stavení vypálili.

Statek Housovský a Černovský, pak chalupa Rezkovská ještě r. 1654 ležely rozbořené a zcela pusté. Toliko Jakub Krejčí chalupu nově si postavil, měl 4 kusy dobytka hovězího, 16 kusů ovčého, 3 kusy vepřového a svých 30 korců polí vzdělával dvěma potahy. Ku jmění tomuto přišel prý hamižným pachtěním se po zboží pozemském.³⁾

Kromě chalupy Krejčího byly ve vsi tři statky obydlené;

1. Jana Sládka; při něm 75 kor. polí, 3 potahy, 4 krávy, 4 jal., 15 ovec, 5 vepřů.
2. Jiřka Synka; „ „ 90 „ „ 3 „ 3 „ 5 „ 10 „ 6 „
3. Jana Hložka; „ „ 40 „ „ 2 „ 2 „ 4 „ — „ 1 „⁴⁾

R. 1867 popuštěno sousedu Skočdopolovi něco polí od zrušeného dvora panského ve Smilovicích.

R. 1713 seděli ve statcích výše uvedených Jan Dvořák, Jiřík Mrňavý, Mikuláš Štein, v chalupě Krejčovské Jan Hruška; ve statcích dříve pustých: v Housovském Václav Matějů, v Černovském Tomáš Černý, potomek dřívějších hospodářů, v chalupě Rezkovské Dorota Milerova. Nově postavena chalupa Jana Vonky, k níž přiděleno 14 kor. 2 věrt. polí.⁵⁾

Strašný požár r. 1730 celou ves zhubil a dal jí nové vzezení. Dříve měly prý usedlosti místo své po obou stranách uličky při č. 12. směrem od východu k západu; po ohni postaveny podél cesty od severu k jihu.⁶⁾

R. 1788 bylo na návsi „brodidlo“, ostatně jenom cesta vsí jdoucí. Na jižním konci stála nová fara č. 1. se zahradou, kostel sv. Jana Nepom.; dále byla farská zahrada suchá, výjezd z fary, obecní kovárna č. 18. a Jana Svárovského nový domek bez čísla. Za obecní cestou směrem k severu prostíraly se statek Jana Klímy č. 2., Jana Moce č. 3., kaple sv. Jiljí se hřbitovem, zádušní škola č. 4., Mat. Šteinera č. 5. a dům sirotků Pavlíkovských č. 6. Na druhé straně vsi přes cestu: Václ. Sejkory., Jindř. Hendrycha č. 17., Václ. Čapka č. 19., Jiřího Čapka č. 8., Václ. Dvořáka č. 9., Mat. Hrušky č. 10., Mat. Vondráčka č. 11. a Václ. Vondráčka č. 20. — Za cestou k Luštěnicům: Václ. Mrňavého č. 12., obecní

¹⁾ Notulář listů poselacích z r. 1588.

²⁾ Pam. arch. XII. 241.

³⁾ V pam. knize děk. dobr. str. 17.: „Jistý Krejčí, maje dům svůj podle fary, vypůjčil si bez potřeby list pohořalý, s ním šel a almužny hledal. Při návratu jeho z Moravy hrom dům jeho a stodolu zapálil. Když znova vystavěl, žena chtěla z domu komáry vykouřiti, z neopatrnosti zapálila. Po třetí, když zase znova vystavěti dal, to jemu vojáci zase vypálili.“

⁴⁾ Ber. rulle z r. 1654 v arch. zemském.

⁵⁾ Kat. z r. 1713 v arch. zem.

⁶⁾ Pam. kn. farní rejš.

pastouška č. 13., statek Václ. Sluky č. 14. a při cestě k Smilovicům Mat. Sluky č. 15.

Tehdá Rejšice, Smilovice a Chudíř měly společný katastr. V něm byly tyto polohy polí:

1. Položení Smilovské, podle cesty smilov. k cestě kosoř. (pole na písku, u kříže).
2. Luštěnické, vedle cesty k Luštěnicům, konec u rybníka Milenky.
3. Dolické, za cestou kosoř. k cestě luštěn. (pole na jile, v černavě).
4. Pražské, od luštěn. průhonu k obci Smilovské.
5. Křížové, od Smilovic k rejšické bažantnici (na písku, na dolice, na širokém, v dražkách, u bažantnice, v brádku).
6. Koutské, začátek u kříže, konec u ryb. Smilov. (v koutě, u průhonu, u ohrady).
7. Vohradské, od ohrady pod vrch, od pěší cesty k travní cestě (u ohrady, pod vrchem, u travní cesty).
8. Podhorské, od travní cesty ke kříži, vedle průhonu na podhoří (u kříže, na černavě, na devítníku, na červince, na podhoří).
9. Havranické, zač. od lesa běžícího průhonu pod cestou k brádku a konč. u Havraníku (u Havraníku, v košíku, na mokřině, na dubnici).
10. Havranické druhé, od brádku pod cestou k Havraníku a konč. pod hrází u Hoř. Dubnického ryb. (u bažantnice, na dubnici, u brádku, v krátkých, na hájku).
11. Dubnické, od Hoř. Dubn. rybníka a konč. pod cestou až k lesu (pastviny chudířské, pod novým rybníkem).
12. Pod Stříbrnou, od Chudíře k silnici, od kříže a konč. nad boleslavskou silnicí (cesta od Loučeně k Dobrovici, na kozím hřbetě, u cikána, rybník Doležalka).
13. Doležalka, od Dolež. a konč. u průhonu od Charvatec k Loučení (rybník Stříbrná, nad Stříbrnou, za pastušinou, u kříže, průhon od Rejšic k Chudíři či cesta smrtelná chudíř).
14. Dubnické, od průhonu od Charv. k Louč. a konč. ke vsi Chudíř neb k lesu (rybník Dol. Chudířský, ryb. Hoř. Chudířský, u ohrady, za humny, u průhonu, na proutku).
15. Dolické, od Prostředního Dubnického k Dolenímu rybníčku (ryb. Dubnický, cesta po hrázi k Loučení, cesta po hrázi do polí).
16. Souvarské, od dubnické hráze ke hrázi Rejšického rybníka (dům vrchnostenský v bažantnici, cesta od Německého ryb. ke Kosořicům, cesta, spolu hráz Rejšického rybníka, hráz poboční spolu cesta k Charvátcům, pastviště rejšické „na podnikách“, porostlina vrchnostenská Chobot, rybník vrchnost. Rejšický, Prostřední Dubnický rybník, les panský Syrovátka, rybník nřk Syrovátka).¹⁾

Katastrům tím vede okresní silnice Dobrovicko-Chudířská, k níž připojena Rejšicko-Chudířská, počínající u rybníční hráze v Rejšicích; délka její 2.118 m, náklad obnášel 5900 zl.

Nynější katastr zaujímá plochu 5.22 km². Obec spravovali do r. 1850 rychtáři od vrchnosti jmenovaní, pak starostové. Z rychtářů známi jsou: Václav Beneš 1631. Jan Sládek 1640. Jiřík Synek, jinak Uher 1663. Adam Matějů 1680 až 1687. Jan Dvořák 1726. Jan Klíma 1733—37. Jan Klíma 1788—90. Václav Klíma 1808 a Josef Štěpán do r. 1850.

¹⁾ Katastr Josef. v arch. zemském. — Tamtéž polohy 1.—4. počteny k Rejšicům, 5.—12. k Smilovicům, 13.—16. k Chudíři.

Starostové: do r. 1878 Jos. Štěpán, Josef Straka a Frant. Starý, od r. 1878 Jos. Klíma, od r. 1882 Fr. Starý, od r. 1887 Václ. Knespl, r. 1892 Jan Hradecký, r. 1893 opět Václav Knespl, posavadní starosta.

Obyvatelstvo:

R. 1713 bylo	76	obyv.	a	8	domů.
„ 1843	„	245	„	a	33 domy.
„ 1890	„	334	„	a	50 domů.

Smilovice.

Název vesnice ukazuje na zakladatele Smila, jeho potomci, Smilovici, prvně zde seděli.

Ve vsi byla ode dávna tvrz, však ves měla několik majitelů. L. 1357 jmenuje se Ješek ze Smilovic ve sporu o dědictví v Račiněvsi,¹⁾ později řeč jest o Domankovi ze Smilovic, jemuž Petr z Vartemberka a Kostí, pán na Lysé, r. 1398 prodal v manství Byšice, aby sloužil s kopím, jedním střelcem s oděním, s koňmi a jinou přípravou.²⁾

Až do r. 1388 měli páni na Oujezdci ve Smilovicích jednoho člověka, z něhož plat daroval Havel Veliký kostelu rejšickému.

Lemar ze Smilovic zapsal r. 1408 dvůr a část vsi bratru Mikšovi a Janu Okounkovi ze Smilovic, kteří po r. 1413 (smrti Lemarově) stali se skutečnými držiteli.³⁾ Mikeš tento, řečený Kněžek a syn jeho Zikmund zastavili dvůr ve Smilovicích Zachaři z Krp, ale ten jej zase vrátil Zikmundovi r. 1433. Zikmund potom na něm věnoval manželce své Elišce⁴⁾ a r. 1437 zápisem královským přijal ves Křechoř, již později postoupil Kolinským.⁵⁾

Smilovice zakoupil zatím Jaroš ze Sovojevic, odjinud ze Stránova. Jaroš ve veřejných bězích často se připomíná. R. 1440 byl na sjezdu Nymburském, r. 1470 sbíral z kraje boleslavského vojsko proti Uhrům, od r. 1475 seděl na soudě komorním. Panství svá značně zvelebil. V letech 1463—68 dal postavit na místě bývalé tvrže nový hrad, jemuž dáno jméno Nový Stránov, r. 1481 koupil od Jana Tovačovského z Cimburka mimo zboží jinde již uvedené „v Oděradech dvory kmetcí s platem, ve Vše-lisích dvůr kmetcí, na kterém seděl Stibor, a v Luštěnicích dvory

¹⁾ Jireček. Codex II. 295.

²⁾ Sedláček. Hrady a zámky X. 348.

³⁾ DD. 15. f. 51.

⁴⁾ Sedláček. Hrady a zámky.

⁵⁾ Arch. Č. I. 528.

kmetci, počna od vrchní strany Újezdce až do plného vyplnění 18 kop 25 gr. platu ročního.¹⁾

Syn Jarošův, Jan Stránovský ze Sovojovic, ujal panství po otci, s nímž r. 1474 společně se připomíná, a byl živ ještě v 16. století. R. 1501 dostal se do sporu s Mikulášem Vančurou z Řehnic, seděním na Újezdci, kamž patřila také ves Bratronice. Jak registra komorního soudu vypravují, Bernard ze vsi Bratronic umluvil s lidmi pana Stránovského, že „budou moci pásti na všech svých polích i by oulehlí bylo, — on totiž, Bernard, na sousedském a oni, sousedé, zase na jeho.“ Když jednoho dne lidé pana Stránovského na Bernardově poli pásli, tři ženy, poddané Vančurovské, dobytek zajavše, hnaly přes grunty pana Stránovského. Tu na ně vyběhli sousedé Jakub Bláznice, Tůma Mudroch, Václav Vaněk, Matěj Doležal, Brož Kačer a dobytek jim zase vzali. „Ježto oni,“ svědčili pak sousedé tito, „Bernardova pole nemohú prážni býti a Bernard zase jejich, a ty tři ženy Páně Vančurovy přes sousedské svolení zajaly ten dobytek, my s rze takové nespravedlivé zajetí jsme jim jej zase odňali na smilovských obcích.“²⁾

Nástupcem Janovým z rodu Sovojovských byl Burjan a pak Markvart. Tento r. 1541 věnoval Anežce z Radovesnic, manželce své, na Smilovicích,³⁾ však prodal je r. 1545 i s panstvím Stránovským Zikmundovi Berkovi z Dubé a Lipého.⁴⁾

Při Stránově byly Smilovice celé ještě r. 1595, později dostaly se, neznámo jakým způsobem, Ladislavu Odkolkovi, rytíři z Újezdce. Tento zemřel mezi r. 1623—1629 a statek jeho prodán byl nejvyššímu purkrabí Adamovi z Valdšteina k Dobrovici.⁵⁾

Za pana Adama tvrz Smilovická byla dřevěná, sešle stavení šindelem přikryté, při ní dvůr špatný jako selský s ovčínem, vše ze dřeva stavěné. Bydlila tu jenom čeled' dvorská, k jejíž potřebě ponechány dvě malé zahrádky. Dobytek choval se jenom hovězí, ten pásli se v ohradě při dvoře.

Ve vsi byly tři statky, pět chalup a jeden domek zahrádnický či barák. Za války třicetileté soldati zle zde řádili, takže jenom čtyři usedlosti zůstaly zachovány a obydleny.

Byl to statek čís. 1. Eliáše Mildnera, chalupa č. 4. Jiřika Dragouna, chalupa čís. 5. Václava Berana a barák Václava Hanuše, kterýž připojen později k chalupě Dragounově.

Sežehnuty neb rozbořeny byly statek Tesařovský č. 3. a statek Jirlichovský, na místě č. 6. a 7.; dále chalupa Nepřiměřovská č. 2., chalupa Šolcovská č. 8. a chalupa Rutovská č. 10.;

¹⁾ Rel. tab. II. 387.

²⁾ D. Zem. Kvatern der ersten Zeugen-aussagen I. Nro 35.

³⁾ DZ. 1. A. 14.

⁴⁾ DZ. 7. Q. 8.

⁵⁾ Bílek. Konfiskace 338—339. Srovnej v dějinách Dobrovice.

Poustky či rozvaliny ležely netknuty do r. 1663. Toho roku usadil se ve statku Tesařovském Jiřík Šolc, ve statku Jirlichovském Václav Špáta (č. 6.) a Michal Žalud, jenž založil č. 7. Po dvou letech na poustce Rutovské zdvihl novou chalupu Václav Bareš, poustky Nepřiměřovské ujal se r. 1674 Pavel Koníček, pusté místo Šolcovské zastavěl r. 1680 Martin Štěpán, čímž stopy zrušení docela jsou zahlazeny.

Tu dne 13. října 1687 zachvátil ves strašný oheň, jemuž padlo v oběť i hospodářství panské. Při požáru byla vdova Dorota Beranová tak popálena, že za několik dní zemřela.¹⁾

Vyhořelý dvůr nemínil hrabě Karel Arnošt z Valdšteina znova stavěti, pročež na jeho rozkaz jest zrušen; něco polí přiděleno ke dvoru charvateckému, ostatními poděleni sousedé smilovičtí a jeden soused v Rejšicích. Tak povstaly statky č. 13. a 18., chalupy č. 16. a 20. O tom psáno:

„R. 1687 prošacovány skrze nařízené rychtáře a konšely totiž: Karla Valáška z Vinařic, Pavla Puldu a Jiř. Povolného z Kosořic, Jiřika Šterbu a Adama Matějového z Rejšic; též Adama Hurtu ze Smilovic stará ratejna, komora, kuchyně a chlévy, půl stodoly a rolí 12 kop záhonů za 280 kop k ruce Jana Bělíka (č. 13).

Též r. 1687 prošacováno 12 kop záhonů, stodola, chlévy s místem za 250 kop pro Pavla Potrošovského (č. 18).

Item 4 kopy záhonů, místo s chlévy a polovinou studnice za 100 kop na chalupu Václava Klusáka (č. 20).

Item 4 kopy záhonů, místo s chlévy a polovinou studnice za 100 kop Martinu Vrbovi (č. 16).²⁾

R. 1713 byly ve vsi tyto usedlosti:

Č. 1. Jana Hlušičky (48 kor. polí); č. 2. Jana Koníčka (45½ kor.); č. 3. Jak. Havlíčka (71 ½); č. 4. Mat. Dragouna (56½); č. 5. Adama Hurty (55½); č. 6. Jana Hlušičky staršího (17½); č. 7. Mat. Stránského (24); č. 8. Jana Šulce (15½); č. 10. Jiř. Hrušky (20); č. 13. Václ. Matějky (52); č. 16. Fridricha Vencela vulgo Němce (19½); č. 18. Jana Chumlera (53); č. 20. Jiř. Horáčka (18½ kor.).

Hospodář v čís. 18. Matěj Hložek rozdělil r. 1728 statek ve tři díly; sám podržel č. 18., druhý díl ujal Václav Sluka (č. 17.), třetí Ondřej Mráček (č. 15).

Když dalo se r. 1735 na panství šetření za účelem revise příznání k daním zemským, povolání jsou dne 2. října na zámek dobrovický ti sousedé, kteří dostali pozemky od bývalého dvora. Dle příznání tam učiněného obdrželo 9 sousedů ze Smilovic a jeden z Rejšic celkem 230 kor. polí, z nichž oni „daně J. Milosti Cís. a Král. přináležející i povinnosti zcela a zouplna tak dlouho, jak jich užívali, vybývali a dále vypláceti se zavázali.“³⁾

¹⁾ Matrika z r. 1673 str. 851 v arch. děkanství dobrov.

²⁾ Gruntovní kniha obce Smilovic.

³⁾ Ruk. v arch. zemském.

Do konce minul. století vzrostla obec na 22 čísel. Jak povstala čísla, o nichž posud se nemluvilo, tuto vysvětlíme:
Č. 9. — Jan Hurta rozdělil r. 1781 grunt č. 3. a postoupil polovinu Jiř. Mackovi.

Č. 11. Obecní pastouška, kdy postavena neznámo.

Č. 12. postavil Václav Rulík před r. 1771.

Č. 14. postavil na obecním místě Jan Hojzák r. 1738.

Č. 19. — Vdova Matějková rozdělila grunt č. 13 roku 1786.

Č. 21. — Kovárnu postavil před r. 1785 Jan Krupař.

Domek Jiříka Puldy na obci postavený byl dlouho bez čísla, pak dostal snad č. 22. Jeho zakladatelem byl Jan Sluka z čis. 17.; vyzdvižen byl před r. 1740 a patřil od r. 1766 dobrovickému polesnému Antonínu Šoutovi.

O katastru jednáno při Rejšicích; nyní měří 2,57 km².

Ve vsi bylo r. 1713 — 96 obyv. ve 13 domech,

r. 1843 — 213 " v 27 "

r. 1890 — 248 " ve 32 "

Rychtáři: 1631 Eliáš Mildner. 1680 Jakub Hlušička. 1687 Adam Hurta. 1729 Matěj Hurta. 1789—94 Jiří Povolný. 1800—1802 Jan Hurta. 1803 Josef Hons. 1808 Jan Hurta. 1809 Václav Klíma.

Starostové: 1873 Jan Hlušička, 1877 Jan Fadrhons, 1883 Jos. Hlušička, 1896 Jan Starý, 1899 Jos. Hlušička.

Kosořice.

Ves druhdy také Kosařice nazývaná jméno dostala od zeměměstnání původního obyvatelstva; z Voděrad vycházeli na práce vodní, v Kladrubech byli drvoštěpové, v Kosořicích kosaři či sekači.

V době dohledné mluví se o Hartulovi z Kosořic; zvěst dosti neurčitá, bohužel, jest bez data.¹⁾

V druhé polovině 14. století patřily Kosořice k Cetni. Hašek z Cetně prodal r. 1384 dědictví své v této vsi Viktorovi z Nyněchova,²⁾ a zemřel r. 1391. Téhož roku propustila Anna z Cetně všecko právo své věnné, kteréž měla v Cetně, Doubravici (malé) a Kosořicích, Markvartovi, Prockovi a Janovi, synům Haškovým, na Cetni usedlým.³⁾ Z těchto Jan připomíná se v Kosořicích r. 1397, kdy měl účastenství při prodeji dvora Jiříka z Klesova Ivanovi ze Všejan a Jindřichovi z Mečříře.⁴⁾

1) Tadra. Soudní akta konsistoře I. 212.

2) Rel. tab. I. 497.

3) Tamtéž I. 536.

4) Tamtéž I. 569.

Před r. 1407 měl zde nějaké jmění Tomík z Charvatec, jehož vůli plně Jan Tlach, patem v Kosořicích obdařil kostel rejšický.¹⁾ Podobně r. 1410 Albert Vzteklec z Ledec odkázal plat v Kosořicích klášteru sv. Maří v Benátkách.²⁾ Ves dostala se ale větším dílem v majetek vladyk z Újezda, z nichž seděli tu poslední bratři Jaroslav a Vilém z Újezda. R. 1456 nebyli bratři na živu, a král Ladislav daroval odúmrtí v Kosořicích Milotovi z Hrušova.³⁾

Té doby byl purkrabím na Boleslavi Jan Pancíř z Kosořic [1452—1475], snad majitel dvora kmetského v Kosořicích, který patřil později k panství Boleslavskému. Dvůr ten r. 1481, kdy seděl na něm Vytěžal, prodal boleslavský pán Jan Tovačovský z Cimburka „s dědinů, lukami, kurmi, robotami i se vši zvolí a panstvím“ Jarošovi z Sovojovic na Novém Stránově, ponechav si právo odkoupiti jej od sv. Havla nejprve příštího v jednom roce, aneb dvě neděle potom. Zároveň zavázal se Tovačovský udělati most přes vodu za Voděrad, aby lidé mohli beze škody choditi a jezdit přes chobot rybníka. Spolu umluveno, „kdyby vody v rybníce nebylo, obojí lidé z Voděrad a Luštěnic že budou moci pásti v rybníce a okolo něho; a kdyby voda v rybníce byla, že mohou kolem pásti a dobytek napájeti.“⁴⁾ Jan Tovačovský asi práva svého užil a dvůr v udané lhůtě zase koupil, neboť dvůr jako příslušenství panství Boleslavského jmenuje se i r. 1547 mezi statky v manství zapsanými⁵⁾ i r. 1580, kdy dala se zvěsti ve statky pana Adama Krajíře paní Eliška Šlikovna z Holejče, hraběnka z Pasaunu a Lokte, pro dluh 3425 kop gr. č.⁶⁾

Hrušovští z Hrušova, získavše Kosořic r. 1456, podrželi ze všeho statku jeden toliko dvůr přes polovici 16. století. R. 1567 Smil Hrušovský prodal dědictví toto Jindřichovi z Valdšteina na Dobrovicевsi.⁷⁾ Ostatek vsi, za neznámého času k Charvatcům připojený, koupila před tím r. 1555 manželka Jindřichova Anna z Vartemberka od Jana, purkrabí z Donína na Kunstberce, a tak splynula celá ves až na dvůr Krajířovský s panstvím Dobrovickým.

Ve dvoře kdys Hrušovských byl Vondřej Starý šafářem a pivo bral z Mladé Boleslavi od Adama Viktalů; r. 1589 za dva sudy piva dobrého dlužen zůstal, i žalován jest u Václava Kvasejovského, úředníka dobrovického, ze 3 kop 20 gr. míš. dluhu pravého; podobně pohnán Havel Mazalův z Kosořic od boleslavského ševce, že se jest rukojemstvím postavil v dluhu za boty za zdejšího kováře.⁸⁾

1) Lib. erect. V. 153.

2) Lib. proclamationum 4.

3) Rel. tab. II. 387.

4) Pam. arch. 457—458.

5) DZem. Reg. star. práv vedení rudá č. 139.

6) Kvat. Karšt. 10.

7) Notulář listů poselacích v arch. zemském.

8) Lib. erect. VIII. 159.

R. 1610 prodal Henyk z Valdšteina, jakž jinde uvedeno, dva dvory kmetci v Kosořicích Davidovi Plotovi z Konařin. Tento David připomíná se r. 1629 v Semčicích a volán byl s jinými osobami stavu vyššího před kommissi transactionis, aby se porovnal o pokutu.¹⁾ Podobá se, že dvory v jeden spojil a brzy prodal, neboť r. 1612 byl v něm osedlý Václav Sak z Bohuňovic, dříve konšel v Zálabí při městě Kolíně nad Labem. Václav Sak súčastnil se vzpoury stavů českých. V příčině svého provinění porovnal se při kom. transactionis tak, že odvedl 200 kop míš. pokuty do komory královské a jeho provinění mu od císaře dle dekretu ze dne 7. července 1631 odpuštěno.²⁾ Se sestrou svou Annou Nesrovňalkou měl Václav spor o dědictví po zemřelém Janu Albrechtu Sakovi v Bernarticích, a když sám r. 1634 zemřel, dědila jeho sestra právě jmenovaná, provdaná po druhé Zajíčková.³⁾

Po válce třicetileté měl hejtman někdy pana Adama z Valdšteina, Maxmilian Khýn z Khýnu v Kosořicích dvůr hamfestem osvobozený, kdež někdy dva sedláci bývali. Ke dvoru patřilo 210 kor. pozemků, které majitel řádně oséval, maje potah i jiný dobytek.

Ostatní usedlíci slyneli bohatstvím dobytka, vládli též rozsáhlými pozemky, že ale pro nedostatek sil pracovních nemohli jich vzdělávat, tyto z většiny pusté ležely. R. 1652 byl stav vsi následující:

1. Sedlák Jiřík Mlynář	ze 75 kor. osév.	23;	měl 2 pot.,	6 krav,	6 ovec,	2 vepře
2. " Havel Šilhan	" 90 " " 35;	" 3 " 7	" —	" —	" —	" —
3. " Jin. Hrdlička	" 90 " " 90;	" 8 " 17	" 100	" 5	" —	" —
4. " Jin. Hrdlička	" 75 " " 24;	" 2 " 5	" 4	" 1	" —	" —
5. " Jan Kropáč	" 55 " " 40;	" 4 " 10	" 15	" 9	" —	" —
6. " Václ. Plaček	" 105 " " 32;	" 3 " 11	" 18	" 2	" —	" —
7. " Jiřík Horák	" 75 " " 32;	" 3 " 9	" 12	" 3	" —	" —
8. " Jan Tomásek	" 75 " " 38;	" 4 " 11	" 26	" 6	" —	" —
9. " M. Forman	" 75 " " 18;	" 2 " 5	" 9	" 1	" —	" —
10. " Křišt. Šerml	" 35 " " 35;	" 2 " 2	" —	" —	" —	" —
11. Literáti z Dobrovice	" 75 " " 11;	" — " 3	" —	" 2	" —	" —
12. Chal. J. Mlynář (jmý)	" 20 " " 21;	" — " 2	" —	" —	" —	" —
13. " V. Nicolaides	" 30 " " 13;	" 2 " 6	" 9	" 1	" —	" —
14. " J. Michálek	ze 22 " " 13;	" 2 " 3	" —	" —	" —	" —
15. " Jan Matějků	" 27 " " 9;	" — " 3	" 12	" 2	" —	" —
16. " Jan Kovář	" 15 " " 5;	" 1 " 2	" 12	" —	" —	" —
17. " Jiř. Hlušička	" 6 " " 5;	" 1 " 2	" 12	" —	" —	" —

Rozbořené a pusté ležely statky:

18. Štěpánovský	{ 60 kor. pozemků	} i byla tu jen holá místa.
19. Michalovský	{ 90 " " }	
20. Stránovský	{ 75 " " }	

Dvůr Khýnovský již v 17. století přešel v ruce vrchnosti a stal se základní částí nynějšího kosořského dvora; později (r. 1690)

¹⁾ Bílek. Konfiskace CXXXVII.

²⁾ Tamtéž 946.

³⁾ Pam. arch. V. 561.

připojen grunt literáků dobrovických a během času něco polností od statků pod čís. 2., 3. a 6. uvedených, celkem 446 kor. a louky. R. 1713 počítalo se ke dvoru 287 kor. polí prostředních, 158 kor. špatných, zahrada pro korec a louky, jež dávaly až 16 centů sena.¹⁾ Dle zprávy podané nejvyš. kommissi relační do r. 1735 propuštěno v minulých letech 22 kor. ke dvoru dobrovickému a něco k novým chalupám. Dvůr nově postavila hraběnka Eleonora z Valdšteina.

V gruntech vesnických jeví se ovšem do r. 1713 úbytek pozemků velmi citelný. Srovnávejme! Té doby seděli v usedlostech dříve jmenovaných — na

1. Martin Turek (měl 68 kor.). 2. Jiřík Hruška (82). 3. Nikdo — role všecka obrácena ke dvoru. 4. Václ. Pulda (75). 5. Václ. Král (60). 6. Matěj Sluka (?). 7. Kašpar či Lazar Mansfeld (74). 8. Jiřík Hendrych (65). 9. Mikuláš Dobrý (72). 10. Václav Nastoupil (60). 11. Nikdo — role ke dvoru. 12. Jakub Hruška (16). 13. Václav Sluka (32). 14. Jan Louda (22). 15. Jakub Povolný (20). 16. Jiřík Černý (20). 17. Matěj Koloušek (6½). 18. Jan Skočdopole (62). 19. Václav Hybl (69) a 20. Matěj Pelant (60).

Nově povstaly grundy:

Jana Gregora (30 kor.), Václ. Verfla (28), Jana Hoška (22) a baráky Rehoře Dušičky a Jakuba Cvrčka.

Koncem minulého století (r. 1788) skytala ves tento obraz:

A. Náves — travnatá, v prostřed most. — Jana Volfa č. 24., Jana Šulce č. 25., Jana Kováře č. 26., Matěje Bartoníčka č. 27., Jana Puldy č. 28., Matěje Tuřického č. 12., Václ. Verfla č. 13. — Dvě louže a morast. — Jiř. Rejmona č. 11., Ferd. Hrušky č. 10. — Cesta do Charvatec, do vsi a do Kosořic. — Panský dvůr č. 1., při něm zahrádka, též druhá velká. — Matěje Sedláčka č. 2., Jana Novotného č. 3., obecní chalupa či pastouška č. 4. — Cesta do Rejšic. — Jana Krupaře č. 9., Jiřika Muzikanta č. 8., Vojt. Mottla č. 7., Jana Pelanta č. 29., Jana Nastoupila č. 6., Mat. Pludy č. 5., Václ. Kulicha č. 14., Jiřika Sluky č. 15., Jana Chumlera č. 16., Jana Žambery č. 17., Pavla Mansfelda č. 18., Jana Hendrycha č. 19., Václava Štěpána č. 20., Jana Loudy č. 21., Václava Loudy č. 22. a Václava Povolného č. 23.

B. Katastr: 1. Poloha Zemanovská, za Zemanovým až pod kopeckou cestu (pole u dobrovické cesty, v kopcích). 2. Kopecká, od kopec. k pečické cestě (v kopcích). 3. Pečká od pečické ke křemenské cestě (panský rybník Mrštín). 4. Křemenská, od křemenské k polní cestě. 5. Polní, od polní k jabkenské cestě (panské pole u božích muk, rybník Močický). 6. Křižová, od jabken. k char-

¹⁾ Pole panská: u Mrština na klínech, za Slukovým, v devítnících, u Polního, za Puldovým, u Močického, u šenkýře na křemeně, v chobotě na hájkách, pod Mrštínem, u splavu, za Janouškovým, u božích muk, na hrubém křemeně; pastviště: klínek vedle pečické cesty, u Polního; louky: pod hrází Mrštínskou, pod Močickým, nad Močickým, v chobotě pod poli; rybníky: Kosořský, Močický, Mrštín.

vatecké cestě (panské pole u tří svatých). 7. Chobotská, od Charvat. k rejšické cestě (panský rybník Kosořský návesní). 8. Mrštínská, za humny od náhonu k pečické cestě (panská pila na Mrštíně č. 30.) 9. Milenská, od rejšické k smilovické cestě (panský rybník Milenka). 10. Hájecká, od smilov. cesty k luštěnské (na hájkách, na jile). 11. Devítnická od lušt. za devítnickou cestu. 12. Slukovská, od devítnické k voděradské cestě. 13. Voděradská, od voděrad. k němčic. cestě (u voděradské cesty, v troškách). 14. Svárovská, od němčické k svárovské cestě. 15. Prutská, od svárov. k dobrovické cestě (cesta svárovská k Němčicům a cesta z Kosořic do Dobrovice).

Katastrům probíhá silnice okresní č. III. nazvaná „Dobrovicko-Chudířská“. R. 1867 udělena obci Voděradské okresním zastupitelstvem subvence 200 zl. na stavbu obecní silnice s podmínkou, že částku zase splatí, kdyby silnice byla za okresní přijata. To se stalo; silnice má název „Voděradsko Kosořická“, počíná u erární sil. za Němčicemi, jde přes Voděrady a končí u Kosořic, kde se sil. Dobrovicko-Chudířskou se spojuje. Délka 3.249 km., náklad stavební 9100 zl.

Na návsi asi uprostřed stojí křížek, který postavili r. 1867 občané Kosořičtí. Starší jest socha sv. Jana Nepomuckého nedaleko mostu; postavena r. 1794, obnovena jest právě po stu letech r. 1894. — Manželé Machovi pořídili r. 1883 na dolení návsi sochu Panny Marie; obnovil ji r. 1894 pozlacovač Benda z Ml. Boleslavi na náklad týchž manželů.

Obyvatelstvo.

R. 1713	bylo 188	obyv. v 26 domech,
„ 1843	„ 320	„ v 36 „
„ 1890	„ 423	„ v 57 „

Katastr 6,31 km.², dvůr 201,72 ha.¹⁾

Rychtáři: 1637 Jiř. Štěrba, 1640 Jiř. Horák, 1660 Mich. Vrba, 1687 Pavel Pulda, 1688 Jan Povolný, 1735 Pavel Mansfeld (vrchní), 1785 Jan Šulc, 1790 Jan Klíma, 1793—1806 Jan Šulc, 1814 Jan Klíma, 1840 Fr. Bortoniček, 1846 J. Štěpán.

Starostové: Jan Štěpán, Jan Mach, Jan Pulda, Jos. Král, Jos. Štěpán, Jos. Dvořák, Jan Pulda, Václ. Rejmon, Jos. Mach, Václav Brzák.

¹⁾ Od r. 1886 pronajat.

Jabkenice.

Ves zvána druhy Jablkynice, patrně dle druhu ovoce, jenž se zde nejlépe dařil.

Nad rybníkem jest tu návrší, jemuž lid říká Hrádek; tam stávala tvrz, v ní ale vrchnost zřídka kdy bydlila, poněvadž Jablkynice platily za zboží podružné. — O návrší Květníku pověst dí, že vyjde z něho vojsko na pomoc, až bude Čechům nejhůře. Na něm bývala prý také tvrz a jejími vládci — pánové z Květníka.

Pověst tuto nepotvrzují zprávy historické. Dle těch držel Jabkenice ve 14. století Beneš z Děvina a zanechal je po své smrti r. 1332 synům Ješkovi, Čeňkovi a Benešovi. Vdova po něm Alžběta a synové řečení vykonali zde právo podací r. 1359.¹⁾

Brzy potom dostala se ves vладыkám z Valečova, jichž erbem bylo kolo zářící neb slunce zlaté barvy. Bernart z Valečova seděl tu v letech 1371—1402, jsa od r. 1389 též pánem na Křinci po svém příbuzném Ješkovi či Janu z Valečova. Dcera Jitka vdala se za Přibka z Rakova; když tento r. 1393 v mladých letech bez dědicův zemřel, dostal se Bernart podle spolku s ním učiněného v držení Rakova, Příchvojí, Lštění, Markvartic, Mrchojád a Skučiny. Však i Jitka r. 1395 sešla a poněvadž věno své otci prodala, marno bylo sáhati na ně právem odúmrtím.²⁾

Syn. Bernartův, Jan z Valečova, ujal některé statky již za života otcova; r. 1398 podával faráře do Křince, r. 1399 s jinými pány byl v jednotě panské.³⁾ Léta 1407 dědil po Tomíkovi z Charvatec, neboť při projednání kšaftu jeho měl slovo mocné, rozhodné.⁴⁾ Jan připomíná se ještě v mnohých běžích soukromých, naposledy pak r. 1437.⁵⁾

Od dob Janových, jak se podobá, byly potom Jabkenice stále při zboží Charvateckém. Tak shledáváme je na počátku 16. století v rukou Jaroslava z Šelmerka; od něho prodány Fridrichovi, Purkrabí z Donína, jako díl dědický spadly na syna jeho Jana a trhem z r. 1555 připojeny jsou k Dobrovici.⁶⁾

Správa duchovní.

V dekanatu Boleslavském jmenuje se fara v Jabkenicích již v první polovici 14. století;⁷⁾ byla ale velice chudá, neboť odváděla toliko jeden groš desátku papežského.⁸⁾

¹⁾ Lib. conf. I. 88.

²⁾ Lib. conf. — Děje Rakova str. 98. — DD. 14. f. 42. — Rel. tab. I. 553.

³⁾ Ach. Č. I. 61.

⁴⁾ Lib. erect V. 741.

⁵⁾ Arch. Č. VI. 423.

⁶⁾ Viz Charvatce a Dobrovici.

⁷⁾ Palacký. Dějiny I. 435.

⁸⁾ Frind. Kirchengesch. Böhmens I. 93.

R. 1359, když zemřel farář Johannes, podala sem Alžběta, vdova Beneše z Děvína, a synové její kněze Jakuba Matějova z Úval, jehož uvedl farář žerčický.¹⁾ Jiný kněz, Mikuláš, dosazený r. 1372 po Budkovi z Černuce, zemřel zde r. 1394, načež dne 8. srpna t. r. ustanovil Bernart z Valečova k faře Jana, kterýž ji byl zatím spravoval.²⁾ Jan vyměnil si se svolením patrona svého téhož Bernarta z Valečova jinak z Jabkynic místo s Janem v Mnichově r. 1401,³⁾ však již následujícího roku byl tu farářem Petr z Vlastibořic. Poslední z katolických farářů, Jakub, praesentován léta 1427 na faru ve Vršovicích; že ale nemohl býti tam uveden, psal se dále z Jabkenic až do srpna r. 1430, kdy králem podán byl na faru „in Pyeska“.⁴⁾

Krajina právě v moci Táborů se nacházející klonila se brzy k novému učení; Jabkeničtí stali se kališníky nad jiné horlivými. O kališných farářích zpráv není, zdá se býti ale nepochybným, že měli v Jabkenicích duchovního pastýře aspoň na rozhraní 16. a 17. věku, kdy paní Markéta z Lobkovic, trávíc svůj vdovský život na Pěčicích a straníc se Dobrovice, sem do kostela dojížděla, ač nepřisluhoval-li zde již tehdá farář dobrovický, jakž to činil později za pana Henyka. Fara stávala dle ústního podání na místě chalupy č. 32. za zahradou zádušní, k ní patřil rybníček, nazvaný Farářský.

S nastavší érou katolickou neobdržela ves svého duchovního, ale kostel jako filiální farního obvodu rejšického přidělen farářovi dobrovickému. R. 1735 zřízena v Rejšicích fara, k níž připojeny i Jabkenice.

V dějinách Dobrovických vyličeeno, jakých starostí působili osadníci zdejší farářům rejšickým. Dodáváme, že mnozí potají ve staré víře setrvali a přihlásili se po vydání tolerančního patentu veřejně k vyznání helvetskému. Ti scházivali se v čís. 19., kde prý sami písmo svaté si vykládali.⁵⁾

Až do tohoto století zachoval se v Jabkenicích zvláštní zvyk při zvonění. „Zvonili na způsob pláče v Limbu sv. otců, když zvon vzhůru stavěli, a vždycky bylo nebezpečství, aby se zvon nepřevrhl, nespádl a zvoníka nezabil. Takové zvonění jsem já,“ dí farář Pittermann, „zapověděl, aby ta památka Husitů u potomků Jabkenických přestala.“⁶⁾

Záduší počítalo k majetku svému uvedenou již chalupu či faru se zahradou, z níž platil podruh farářům dobrovickým 2 zl. 20 kr. ročního nájmu.⁷⁾ Dle inventáře z r. 1698 byla při ní stoda i špýchar.

¹⁾ Lib. conf. I. 88.

²⁾ Lib. conf. V. 193.

⁴⁾ Tamtéž IV. 129., IX. 157.

⁶⁾ Tamtéž.

³⁾ Tamtéž VI. 47.

⁵⁾ Pam. kn. fary rejšické 75.

⁷⁾ Počty kostelní.

Ke kostelu r. 1708 patřilo 44 kor. žitných polí „větším dílem zlych“, jež pronajímali sousedé za třetinu.¹⁾ Lesů na různých místech bylo osm, železné krávy čtyři. Na penězích mělo záduší: u patrona 874 zl. 57 kr., v pokladně 171 zl. 21 kr., v hotovosti na různá vydání 170 zl. 6 kr., dluhů z polí 82 zl. 54 kr.²⁾ 200 zl.⁴⁾

R. 1713 suma půjčených peněz zádušních činila 925 zl.;³⁾ roku 1734 půjčilo záduší „k vystavění nové fary“ ve Všejanech

Chrá m Pán ě.

Kostel v Jabkenicích jest budova dosti skrovná, stojící uprostřed hřbitova. Od dob husitských až do počátku tohoto století stával na štítu „železný, rozkřídlený kohout“, kterýž odstraněn farářem Pittermannem.⁵⁾ R. 1698 připomíná se oltář hlavní s obrazem „Nanebevzetí Panny Marie“ a křtitelnice kamenná, po r. 1730 také jeden oltář postranní. Na tomto umístěn r. 1861 nový krásný obraz Panny Marie, malovaný v Paříži Viktorinem Šubrtem. Naproti dveřím chrámovým na stěně visí veliký obraz „Ukřižovaného Krista“, kterýž prý býval na hlavním oltáři. R. 1882 dány do kostela nové varhany.

Navštěvovatele vábí více omšená dřevěná zvonice při zdi hřbitova, jakověž marně bychom hledali v okolí. Dlouhá řada let přešla kol zčernalého krovu, mnohem déle bijí kovová srdce neživých její obyvatelů.

Zvony zdejší mají vskutku stáří úcty hodné. Pozorujme hned ten nejstarší. Na něm docela nahoře čteme:

+ \triangle anno \triangle Domini γ M γ CCCC γ LXXIII γ ad honorem +
+ et laudem + Dei et \triangle sanctorum omnium.

1474 — věru, věk to požehnaný, nad nímž v zamyšlení se zastavujeme. Však již kyne nám zvon mladší z r. 1552. Vypuklý obraz Matky Boží s Jezulátkem na něm, a na hořejším obvodu nápis gotický, dvěma lilijemi ozdobený:

Anno Domini MCCCCCLII haec campana est refusa
in honorem sanctae mariae virginis. Joannes Canta

¹⁾ Polohy polí zádušních dle inventáře z r. 1698: na vinici nad rybníkem Farářským, nad rybníkem Šenkýřem, u stezky dobrov., nad průhonem, na doubkách, u jámy písečné.

²⁾ Arch. arcibiskupský. Parochialia. D et E. Orig.

³⁾ Přiznávací duchovní tabella v arch. zemském.

⁴⁾ Počet zádušní z r. 1734 v arch. děk. dobrov.

⁵⁾ O tom Pittermann píše: „Kde Husité se usadili, tu na svých kostelích na štítě z plechu vytesaného kohouta s otevřenou hubou místo kříže stavěli na znamení, že všichni téhož náboženství v noci jak kohout mají bděti, k službám Božím, poslouchání slova Božího a zpívání žalmů mají pospíchat, jak kohout s roztaženými křídly k potravě pospíchá.“

„Léta Páně 1552 tento zvon přelit jest ke cti sv. Marie Panny“ — řekli bychom, aby každý rozuměl — Jan Kanta jest jméno tvůrce zvonáře.

Největší zvon pozornost každého upoutá nápisy srozumitelnými:

1585.

Paní Markyta Valdštyňka rozená z Lobkovic, paní na Doubravici.

1849.

Paní Marie Isabella, kněžna z Turnu a Taxisů rozená z Elzů, patronka kostela Jabkenického a paní na Doubravici, Loučíně, Vikavě, Niměřicích, Cetně a Skalsku.

P. Frant. Pfeiffer, farář v Rejšicích.

Jan Šrámek, vrchní a právní úředník v Doubravici.

Emanuel Janovský, početvedoucí.

Jan Šimon, rychtář v Jabkenicích.

Jan Mrkvička, soused, jenž mne přivezl.

Na druhé straně:

Ke cti a chvále matičky Boží do vsi Jabkenic léta Páně 1585 v Mladé Boleslavi slit a po rozražení¹⁾ za dlouhý čas od zvonáře Karla Paula v České Lípě r. 1849 zase přelit.

Volám vás často k radosti, často k žalosti, vždy ale k pobožnosti; dejž Bůh, bych vás jednou svolal a zvukem svým doprovodil do věčné blaženosti.

Zvon v původní podobě býval mnohem ozdobnější. Na hořejším okraji četla se slova písma svatého:

MAT. II., 16. TEHDY HERODES WYDA ZIE BY ZKLAMAN
BYL OD MUDRCZVOW ROZHNI EWAL SE WELMI A POSLA
Z MORDOWAL WSSECZKNI DYTKY KTERE BYLI W
BETLEME Y WEWSSECH KONCZINACH GEHO EC.

Niže na těle zvonovém:

PANY MARKYTA WALDSSTEINKA ROZENA Z LOBKOWICZ
PANY NA DOBROWICZY.²⁾

Na dolním okraji spatřoval se císařský orel. S druhé strany naproti byl v medaillonu obraz císařův s nápisem na obrubě: Rom. imp. semper Augusti Maxmil.³⁾ a nad ním nápis hlavní:

¹⁾ Zvon pukl prý zvláštní náhodou, když byl do něho výrostek Jiří Bartoníček hodil klobouk svůj. „Ten skoták a škůdce zvonu,“ dí pam. kniha rejšické fary, „dostal se za to na vojnu.“

²⁾ V inventáři z r. 1698 odchylně poznamenáno, že byla „pod figurou sv. Václava“ slova: „Dobře a slawne pameti Markyty z Waldsteina z Lobkowicz pany na Dobrowiczy“.

³⁾ Vždy vznešenému císaři římskému Maxmilianovi.

ABY ZWIKEM ZWONY TOHOTO WIERNYM KRZESTANVM
ZCHVZE GICH SPOLECZNIE K SLOWV BOŻYMV A CHWALE
GMENA GEHO SWATEHO ZNAMOST SE VWOZOWALY TEŻ
PROPOTRZEBV A KV POCZTIWOSTI OBCZE SLIT GEST TENTO
ZWON K MATCZE BOŻI DO WSI GABKENIC TOHO CZIASW
KOSTELNIKA PAWLA PAWELKI A GERONIMA PRZE-
NOSILA OD WACLAWA ZWONARZE W MIESTA MLADEHO
BOLESLAWA NAD GYZERAV LETHA PANE MDLXXXV.¹⁾

Čtvrtý zvon, ze všech nejmenší, visící pod zvláštní stříškou, opatřen stručným nápisem:

Slyt gest
od Waczlawa
zwnerze mesta mladeho
Boleslawa nad Gyzerav
Letha Pane 1592.

Milovníkům starých památek návštěvu zvonice v Jabkenicích vřele doporučujeme.

Š k o l a.

Školu měli v Jabkenicích již v 17. století. Václav Sokol dlouho zde byl kantorem, a r. 1686 narodil se mu z manželky Kateřiny syn Šťastný: chlapce křtili v Dobrovici, kmotrovstvím stály osoby nejmajetnější Jan Uhod, Jan Matoušek, Dorota Matlasová.²⁾ Ač kantor těšil se zde oblíbě, přece z neznámých důvodů v Ledcích se usadil, kde se s ním r. 1689 shledáváme.³⁾ Místo jeho zaujal Jakub Srbek;⁴⁾ ten nebyl zde ale již r. 1713, neboť vikář výslovně uvádí, že škola zdejší zaopatřena není.⁵⁾ A nebyla zaopatřena ani později, protože děti (málokteré) chodily po celé minulé století do školy rejšické. Jednoho času jenom vyučoval vždy v zimě, kdy cesta byla obtížná, krejčí František Koníček v domku bratra svého č. 15.

Budova školní opuštěná bývala pronajímána; byla majetkem záduší a při provedeném prvním číslování obdržela číslo 29.⁶⁾

Konečně r. 1812 s jinými školami vzkříšena jest k životu i škola jabkenická.⁷⁾ Budova zrenovována nákladem záduší, a prv-

¹⁾ Dle pamětní knihy farní v Rejšicích str. 25.

²⁾ Matrika z r. 1673 v arch. děk. dobrov. str. 100.

³⁾ Tamtéž str. 167.

⁴⁾ Tamtéž str. 147.

⁵⁾ Příznávací duchov. tabeja z r. 1713 v archivu zemském.

⁶⁾ Katastr Josefinský v arch. zemském.

⁷⁾ Zpráva faráře rejšického Hoffmanna v archivu musea král. Čes.

ním učitelem ustanoven Václav Šebek. Tomuto dobře se zde vedlo. Užíval 6 měřic polí, dostával 25 zl. 12 kr. od záduší, 17 měřic žita od občanů a 6 sáhů dříví od vrchnosti; sobotáles vynášel až 70 zl.¹⁾ Není tedy divu, že zde setrval až do své smrti, která překvapila ho r. 1834.

Potom působil zde přes tři roky Jos. Matoušek. Po něm, když dostal se do Dobrovice, nastoupil r. 1837 Josef Suchý a zastával úřad svůj i za nových zákonů školních.

Škola dosud jednotřídní pro děti z Jabkenic, Charvátec, Chudíře a Ovčáren rozšířena r. 1875 na dvojtřídní, r. 1883 na trojtřídní a r. 1894 na čtyřtřídní. Nová budova školní, hlavně přičištěním nadlesního Josefa Schmidta r. 1861 zbudovaná pojala i druhou učebnu; r. 1883 přistaveno k ní křídlo, v němž umístěny další dvě učebny a kabinet.

Správce školy Josef Suchý odebral se dne 1. října 1871 na zasloužený odpočinek; školu spravoval pak do 31. ledna 1872 Josef Dumek, od té doby řídí ji Josef Vilím.

Osoby učitelské, které zde působily, jsou: Rud. Elias 1874—75. Jos. Kalista 1876—77. Bohuslav Kinský 1877—79. Vojtěch Černý 1879—80. Václav Puc 1880—82. Alb. Fortýnová 1883. Alos Bušek 1883—89. Frant. Tomášek 1883—86. Ludvík Bervid 1883—87. Jan Hercík 1886—91. Čeněk Knittel 1888—91. Jan Kern 1891—92. Karel Straka 1891—93. Čeněk Kopecký 1892—94. Václav Stolín 1893—96. Václav Komárek 1894—95. Mar. Weingärtnerová 1894 až 1895. Frant. John 1895—97. Jan Kuhn 1895 (dosud). Václav Studecký 1896—97. Josef Štok 1896 (dosud). Jindřich Anton 1897—99. Ladislav Čepička 1899 (dosud). Marie Vilímová, industriální učitelka 1878 (dosud).²⁾

Úřad polesenský.

Po r. 1720 přistěhoval se sem z Vinařic polesný Frant. Lorenz, který později zemřel v Dobroviči ve výslužbě. Nástupce jeho Ant. Šouta měl usedlost ve Smilovicích, bydlil ale v Jabkenicích až do smrti své.

Třetí polesný Ant. Panzner již po pěti letech dokončil zde běh svého života; býval prý ve službách generála Laudona, potom dvorním myslivcem knížete Filipa z Fürstenberka. — Frant. Alster, rodilý z Pruska, jenž následoval, odešel na Křivoklát, odkudž dostal se do Jabkenic revírník Jan Florian; tento zesnul zde r. 1805.

Následoval inženýr Frant. Borgiáš Jungmann, jenž bydlil dříve v Charvatcích; též lesy na celém panství přeměřil a po

¹⁾ Vaněk. Okres Mladoboleslavský str. 165.

²⁾ Výpis z kroniky školní, opatřený laskavostí tříd. učitele pana Josefa Vilíma.

delším působení uchýlil se na Loučeň, kde stihla ho smrt r. 1831. Úřad polesného převzal Karel Schmidt, dříve již ve službě hraběte Nostic-Rhinecka v Rokytnici jako odborník proslulý; od něho jest „Popis panství Dobrovického“.¹⁾

Polesný p. Švarc oženil se s dcerou slavného mistra Bedřicha Smetany. Tento tvůrce české hudby strávil v Jabkenicích několik let svého pozeňnaného života. V upomínku odhalena na domě polesenském dne 10. září 1888 pamětní deska péčí zpěváckého spolku „Dobrovan“ z Dobrovice v přítomnosti hostů z celého okolí, jmenovitě též z Nymburka, Ml. Boleslavi a Dobrovice, kteří účastníky byli potom slavností na střelnici. — — —

Obora v Jabkenicích bývala dlouhá beze zvěře. V nynějším objemu založil ji inženýr Jungmann r. 1803—1804. V ní postavil i krásný altan, malbami kráslený a zřídil zahrádku s rybníčkem nákladem přes 8000 zl. Na podzim r. 1804 přivezeno do obory z panství Křivoklátského 10 laní a 2 jeleni.

Majetkem vrchnostenským byl též dům čis. 34., v němž přebývali již v minulém století hajní, zastávající pod bezprostředním dohledem polesných službu revírníka.

Gruntův sedlské.

Gruntův, jež pamatují válku třicetiletou, jest dvacet, jeden vznikl hned potom. Z devíti chalup zvláštní náhodou všechny zůstaly ušetřeny, ze statkův pět leželo po válce rozbořených a pustých. Abychom nejstarší ty usedlosti poznali, uložme si návštěvu vsi r. 1652 a sledujme postup hospodářů:

Č. 1. Chalupa měla 4 kor. polí a za hospodáře Mat. Němečka. (1673 Václ. Sokol. Od r. 1677 Sládkové; poslední pro malou postavu sloul Sládeček. 1811 Václ. Slávek, od r. 1814 Huňkové.)

Č. 2. Chalupa zahradnická se 4 kor. poz. byla jméním Petra Vazulky. Následující hospodář Jan Svoboda z gruntův zběhl, pročež usadil se tu r. 1669 Jan Kaňka. (1692 Mart. Kaňka, 1693 Václ. Řebešák, 1703 Mat. Branda, od r. 1712 Mouchové.)

Č. 3. Chalupa nejmenší (3 kor.) byla Vavřince Tesaře, jehož příjmi Černý. (Následoval syn Jakub, r. 1673 Mik. Procházka. 1686 Mat. Klamfr, 1686 Mart. Švejda, od r. 1712 Jebálkové a r. 1797 Fr. Fadrhons.)

Č. 4. Statek o 40 kor. po Janu Hudcovi ležel pustý; r. 1665 usadil se v něm Václav Rezek. (1679 Tom. Havlínek, jeho potomci do r. 1770, pak Škrdlové.)

Č. 5. Statek o 40 kor. Havla Němce. (1660 Jiř. Chaloupka, od r. 1687 Bartoníčkové.)

Č. 6. Chalupa o 6 kor. polí, majetek Jiříka Puldy. (Puldové do r. 1716, pak Bartoníček, 1724 Václ. Bešik, 1729 Matěj. Matějů, od r. 1731 Matlasové.)

Č. 8. Statek (40 kor.) od Martina Tomana zanechaný — ležel pustý. (1669 ujal pustý Jan Fadrhons k ruce syna svého Jana. Do r. 1765 Fadrhonsové, pak Sládkové.)

¹⁾ Dle pam. knihy fary rejšické str. 77.

Č. 9. Chalupa Jana Paule 14 kor. (Od r. 1674 Jakub Suchý a syn. 1724 Jan Moc. 1731 Václ. Heřmanský a dále jeho potomci.)

Č. 10. Statek po Petrovi Sládkovi (50 kor.) právě převzal Pavel Hoďboď. [V rodině jeho byl potom stále.]

Č. 11. Statek Plesnivovský (40 kor.) byl rozbořený a pustý. Znova postavil Jan Pech. (1671 Václ. Kaplický, 1678 Václ. Novák a potomci. 1729 Jan Svačina a jeho dědici.)

Č. 12. Statek se 40 kor. pozemků držel Jakub Federbans po Václ. Sobotkovi. [Od r. 1681 Jan a Tomáš Matoušek, 1713 Václ. Seller, 1714—1759 tři Václavové Vrbové. Poslední Vrba zaměnil grunt s hosp. z č. 20. — Té doby říkalo se tu „kostelíček Vrby“, poněvadž se tu podobojí tajně na špýchárku scházivali. — 1759 Václ. Ondráček, 1776 Mat. Sluka a potomstvo.]

Č. 14. Chalupa ve vsi největší s 21 kor. polí — patřila Šimonu Koníčkovi. (Od r. 1671 syn Matěj; ten postoupil ji svému pastorku Mat. Boučkov. Od r. 1675 Jakub Moucha; chalupa zůstala v rodině jeho.)

Č. 15. Statek o 40 kor. měl hospodářem Václ. Hlaváčka. [Po něm Matěj Bloudil, jinak Matlas. 1667 Jan Matlas starší. Od r. 1684 Svačinové, od r. 1748 Mouchové.]

Č. 16. Statek s 50 kor. polí držel Jiřík Jirsa, ale brzy z gruntu utekl. Po zběhlém grunt ujal r. 1657 Pavel Kohout. (1676 Václ. Sádek a syn. 1724 Mat. Moucha. 1728 Václ. Verfl. 1737 Jiř. Sluka. 1742 Jan Škrdlé a potomstvo.)

Č. 17. Statkem tímto ve vsi z největších (60 kor.) od r. 1640 vládl po otci Václav Hladík. (1675 Mat. Koníček. 1712 Jiř. Moucha, dále potomstvo.)

Č. 18. Statek o 60 kor. a spolu krčma byla v rukou Matěje Matiasa. [Po mateři Dorotě ujal Jan nejmladší Matlas, 1716 Pavel M., 1728 Martin Matlas. 1731 Matěj Matějův, pak syn a vnuk, oba Matějové.]

Č. 19. Statek Hladíkovský se 40 kor. polí byl pustý. Usadil se v něm zase Jiřík Valda a přenechal jej r. 1663 synu Václavovi. (1678 Jiř. Havelka. 1701 Jan Verfl. 1710 Václ. Maštaliř. 1740 Václ. Zambera, pak syn. 1773 Václ. Pulda. 1797 Jos. Vaněk. 1822 Jan Mrkvička.)

Č. 20. Chalupa. Jan Matlas koupil zahradu od bratra Matěje Matiasa r. 1652 a stavení postavil; k chalupě přiděleno 15 kor. polí. (1677 Jan, 1714 Václav Uhod. 1737 Václ. Sluka. 1746 Václ. Ondráček. 1759 Václ. Vrba. 1788. Jan Fadrhons. 1810 Pavel syn.)

Č. 21. Chalupa se 6 kor. polí patřila Pavlu Matějkovi. (Po něm Mat. Klumpar. 1673 Jan Pech. 1690 Tom. Černý, pak Jakub. 1712 Jiř. Rejmon a dědici dále.)

Č. 22. Chalupa Jana Řezáče měla 20 kor. polí. (1658 Jiř. Svačina, pak z téhož rodu Lukáš a Jan. 1729 Jan Novák, pak potomstvo.)

Č. 23. Statek po Václavovi Halšovi byl pustý, na stavení zruinovaný, tak že zelo tu holé místo. Ke statku počítalo se 60 kor. polí, jež r. 1668 Jan Volf převzal a nový statek postavil. (Od r. 1682 vládl jím Koníčkové Václav, zase Václav, Mates a František.)

Do konce minulého století přibyla ještě následující čísla:

Kol r. 1660 postavil novou chalupu č. 7. Jan Liška. (Držel ji od r. 1669 Mart. Toman, 1675 Mat. Studnička, 1713 Martin Matlas, od r. 1728 Svačinové.)

O baráku č. 32. k r. 1674 zpráva se dává, že k záduší pod nájem náleží. (Seděl v něm Mikuláš, pak Tomáš Volf, od r. 1674 Boučkové, od r. 1714 Hruškové, od r. 1739 Šteinové (israelité), od r. 1748 Škrdlové.)

532

R. 1713 jmenuje se mezi novými domy onen Jindřicha Šantrocha bez polí. Byl to nejspíš domek č. 30. na zádušním místě postavený, v němž byli emfýteuty Matěj Hoďboď a od roku 1771 syn jeho Matěj.

Po r. 1713 postavena obecní kovárna č. 13 a pastouška č. 25. na kraji vsi vedle čísla 1.

Pak se stavělo na obecním místě. R. 1727 postavil tu barák č. 35. Jiřík Dršmíd, vedlejší barák č. 36. Fr. Koníček — Domek č. 31. postavil r. 1734 Pavel Matlas; brzy potom zvedli domky své Václav Uhod (č. 26) a Jan Hoďboď (č. 27).

V katastru Josefinském z r. 1788 vypisuje se celkem 37 čísel. Nejmenována zde zůstala čísla: 28. — panský to dům polesného a 30. — dům hajného, o nichž jinde stala se zmínka. Čís. 29. měla zádušní škola, o čís. 33. a 37. bližších dat jsme nenalezli; toto bylo r. 1788 majetkem Václ. Troušila, předešlé patřilo Vojtěchu Plačkovu. Kromě toho připomíná se při statku Koníčkovském č. 23. dům výměnkáře.

Ze společného katastru Charvatecko-Jabkenského z r. 1788 polohy některé při Charvatcích se nalézají; tuto následuje pokračování a dokončení. Uvádějí se při Jabkenicích:

1. Poloha Farářská, od travního položení k oboře (dubnická cesta, pole na ohradce, na vinici, na jile, u Farářského rybníka).
2. Oborská, od obory k ohradce (cesta od kapličky k lesu).
3. Na žlábkou, od ohrady k rybníku.
4. U kapličky, od Obecního rybníka ke kapličce (u žlábkou, u Obec. rybníka).
4. Křemenská, od kapličky k rybníku.
6. Kamenice, od Obec. rybníka ke kapličce (panská louka od dvora pěčického Zachtovská, pole v Zachtově.)
7. Heřmanská, od průhona k ryb. Zachtovu (panský rybník Zachtov).
8. Zachtovská, od Zachtova k průhону (cesta k Jabkenicům).
9. Šenkýřská, od průhona k ryb. Šenkýři (pole u dobravské meze).
10. U dobravské meze, od průhona k Šenkýři (cesta pěčická hraniční).
11. Průhonská, od Svačinského pole ke kapličce.
12. Suchovská, od kapličky ke kosořské cestě.
12. Oupadská, od kosoř. cesty k průhonu.
14. Hrušovská, od průh. ke kosoř. cestě.
15. Remizní, od remizu ke kosoř. cestě.
16. Pazderní, od kosoř. cesty k ryb. Polnímu (cesta kosoř.).
17. Příkopská, od kosoř. cesty za humny.
18. Bažantnická, od humen ke kosoř. cestě.
19. Prutovská, od kosoř. cesty za humny.
20. Humenská, od humen k charvatské cestě (pole pod stavy).

Kaplička, o níž v katastru řeč jest, stojí na sever od obce. Stříška její má čtyři štíty a na vrcholi železný křížek s leto-počtem 1583. U kapličky na poli nalezl rolník Václ. Ulman mnoho lidských kostí, a starosta Václav Pulda asi r. 1860 dvanáct koster dospělých mužů, kusy mečů a prsten. Žáci přinesli odtud dosti často podkovu, ostruhu a množství penížků císaře Leopolda I.

533

Na polední straně od Jabkenic jest návrší Květník s třeshnovým sadem. O návrší tom z předu učiněna zmínka. Pod ním bylo prý před lety osm studánek, z nichž zbyla jedna, Stříbrná jménem, dosud zachována.

Dle „urburu či vyznamenání, co jeden každý soused jabkenický milostivě vrchnosti ourokův, roboty, též p. faráři desátku dávati má“, bylo r. 1791 v Jabkenicích 23 rolníků (11 sedláků a 12 chalupníků), kteří měli 136 kop 13 záhonů rolí. Sedláci byli povinni vykonávat ročně 23 ½ dne, chalupníci 18 ¾ dne roboty. Všichni odváděli desátku faráři 12 kor. 3 věrt. 1 čtv. žita, úroku svatojirského 27 zl. 52 kr., svatohavelského 54 zl. 54 kr. a učitelů tak zv. „letníku“, 6 kor. 2 věrt. žita.¹⁾

Tak bylo s některými změnami až do r. 1849, kdy přestalo konečně veškeré poddanství i závazky, které lid selský tak velice tížily.

Až do té doby spravovali obec rychtáři od vrchnosti jmenovaní, z nichž známi jsou: r. 1635 Jan Sládek, 1640 Šimon Bouček, 1674 Pavel Hoďboď, 1786 Fr. Moucha, 1788 Václ. Matlas, 1791 Jan Moucha, 1793 Václ. Matlas, 1795—1815 Matěj Matějův a r. 1849 Jan Šimon.

Poslední rychtář byl zároveň prvním starostou. Po něm svobodnou volbou občanstva v čelo obce postaveni jsou starostové: Václav Pulda, Jan Svačina, Jan Šulc, Jan Mrkvička, Jos. Dvořák, Jos. Koniček, Fr. Koniček, Jan Tichý, Frt. Svačina, Václ. Ladáček, Jos. Koniček.

Doba občanské svobody přivedla obec k rozvoji netušenému. Kdežto r. 1843 bylo v 46 domech 353 obyv., bydlí nyní v Jabkenicích 530 lidí v 89 domech. Občanstvo jest uvědomělé a každému pokroku přístupné.

R. 1877 založena zde ochotnická divadelní jednota „Hálek“; její čestným členem byl Bedřich Smetana, kterýž na představeních vesnického divadla vřelou účast brával.²⁾

Slavný mistr v devíti letech, jež prožil v myslivně Jabkenické, napsal zde: 1. Operu „Dvě vdovy“. 2. Symfonickou báseň „Z českých luhů a hájů“ pro velký orchestr. 3. Operu „Hubička“. 4. Kvartetto „Z mého života“. 5. Operu „Tajemství“. 6. Symf. báseň „Tábor“. 7. „České tance“ II. řadu. 8. „Večerní písně“, pět písní Hálkových s průvodem piana. 9. „Věno“, sbor pro mužské hlasy. 10. „Modlitba“, sbor pro mužské hlasy. 11. Druhé smyčcové kvartetto. 12. „Dvě hesla“ pro Hlahol. 13. Operu „Viola“, na slova El. Krásnohorské dle Shakespearovy veselohr.

¹⁾ Archiv obecní v Jabkenicích. — Na robotu upomíná zvonek pod vyčnívajícím přístřeškem staré zvonice; jím dával šafář z Charvatec sousedům znamení, že jest den panské práce. Nyní zvoní se zvonkem na poplach.

²⁾ Paní Barbora Smetanová, choť mistrova, vymalovala pro spolek na oponě obraz „Příchod praotce Čecha do vlasti“.

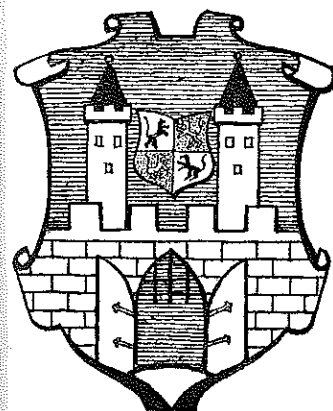
„Večer tříkrálový“. 14. „Naše píseň“, sbor pro mužské hlasy 15. Introdukci a polonezu pro velký orchestr a piano.

Počátkem r. 1884 objevila se u Smetany nemoc smrtelná. Dne 20. dubna odvezen jest do Prahy, odkudž po dvaceti dnech stihla do Jabkenic smutná zpráva, že duch velikého tvůrce navždy opustil schránku tělesnou. — Žel! národ, truchlily Jabkenice — však po čase zradovalo se zase každé srdce české, když z ciziny zalétla do vlasti zvěst o vítězství hudby Smetanovy.

Čest budiž nesmrtelné památce mistrově!

ANTONÍN SLÁDEČEK

PAMĚTI
MĚSTA
DOBROVICE
A JEHO OKOLÍ

VYDALO MĚSTSKÉ ZASTUPITELSTVO MĚSTA DOBROVICE